

# ГОРИ С ВИСОКА КОНСЕРВАЦИОННА СТОЙНОСТ

НА ТЕРИТОРИЯТА НА ТП ДЛС „Витиня“

РАЗРАБОТИЛИ:  
ЕКОКОНСУЛТ 97 ООД

Ноември, 2010 год.  
Актуализиран, 2021 год.  
Актуализиран, 2024 год.

Актуализирал: /Заличени данни, съгласно Рег. ЕС 2016/679/  
/инж. Никол Стефанова – лесничей/

Директор: /Заличени данни, съгласно Рег. ЕС 2016/679/  
/инж. Филип Ковашки/

Настоящото проучване е извършено в периода март – ноември 2010 година, във връзка с определяне на горите с висока консервационна стойност (ГВКС) за територията на Държавно ловно стопанство Витиня и в изпълнение на принцип 9 от стандарта за сертификация управлението на горите. Инвентаризацията и проучванията са направени съгласно указанията на Националното ръководство за определяне на гори с висока консервационна стойност, изготвено от WWF-DCP.

В националното ръководство е дадена дефиниция за ГВКС, включваща в себе си шест различни характеристики на гората или комбинации от тях, които определят нейната консервационна стойност и дава насоките за управление, които ще запазят или повишат тази стойност. При разработката на настоящият документ екипът се е водил изцяло от определенията, праговете и оценките посочени в Ръководството, определени конкретно за ДЛС Витиня. Посочените указания за стопанисване и мониторинг са разработени конкретно според спецификата на горите и начина им на управление за ДЛС Витиня. Разработени са всички консервационни стойности, установени на територията на ДЛС Витиня.

Посочените указания за стопанисване и мониторинг са разписани конкретно и съобразно спецификата на горите и начина им на управление на проучваната територия. Разработени са всички консервационни стойности, установени на територията на стопанството. Инвентаризацията на ГВКС, свързани с наличието на наличието на редки, застрашени и изчезващи видове е продължителен процес излизащ извън рамките на един сезон. Препоръчва се базата данни за разпространението на тези ВКС да бъде постоянно актуализирана от персонала въз основа на периодични техни наблюдения.

Горските екосистеми в района са много ценни в икономически, екологичен и социален аспект, тъй като поддържат богат растителен и животински свят и имат важна водорегулиращи, противоерозионни, рекреационни и естетически функции. Основната част от горите на територията на ДЛС Витиня са включени в различните категории ВКС. В някои случаи един и същи подотдел попада в повече от една консервационна стойност. Това прави гората в този подотдел особено значима за поддържане и повишаване на всички идентифицирани консервационни стойности. В такива случаи се прилагат препоръките и ограниченията за стопанисване и мониторинг, които имат най-строг режим по отношение на прилагането на горскостопанските дейности.

По време на процеса на идентификация на ГВКС за територията на ДЛС Витиня, екипът работи в тясно сътрудничество с ръководството на горскостопанската единица. Служителите на стопанството са преминали теоретично обучение за основните принципи по прилагането на методиката на Националното ръководство по определяне, управление и мониторинг на гори с висока консервационна стойност.

Препоръчително е при изработване на новия лесоустройствен проект на ДЛС Витиня, определените ГВКС да се интегрират в него и препоръчаните горскостопански мероприятия да се адаптират към изискванията. Това ще допринесе за по-добро и екологосъобразно стопанисване на уникалните горски екосистеми в района.

Актуализацията на доклада „Гори с висока консервационна стойност на територията на ТП ДЛС Витиня“ се налага поради настъпили промени. През 2022 година стартираха дейности по изготвяне на нова инвентаризация на територията на ТП ДЛС „Витиня“. През 2023 година инвентаризацията е приета на второ лесоустройствено съвещание. През 2024 година инвентаризацията, ГСП, ЛСП и ППБ са утвърдени със ЗАП-344/29.03.2024 год..

---

**ВКС 1. РАЗНООБРАЗИЕ ОТ ВИДОВЕ.** Концентрации на биологично разнообразие вкл. ендемични, редки, защитени и застрашени от изчезване видове, с глобално, регионално или национално значение.

---

Тази ВКС е свързана с оценка на управлението на ДЛС Витиня във връзка с опазването на биологичното разнообразие. Тук се оценява, както въздействието върху определени видове с важна природозащитна стойност, така и върху техните местообитания.

За България в ръководството са определени следните компоненти:

- ВКС 1.1 Защитени територии и защитени зони
- ВКС 1.2 Застрашени, изчезващи и ендемични видове
- ВКС 1.3 Критични концентрации на видове

---

### **ВКС 1.1 ЗАЩИТЕНИ ТЕРИТОРИИ И ЗАЩИТЕНИ ЗОНИ**

---

В България за ГВКС се смятат всички защитени територии, както следва:

1. Земи и гори от горския фонд (ЗГГФ) в резервати, поддържани резервати, национални паркове, защитени местности, природни забележителности, обявени по ЗЗТ;

2. ЗГГФ в природни паркове, попадащи в зони предназначени за опазване на биологичното разнообразие определени с планове за управление или паркоустройствените проекти по реда на Закона за горите (ЗГ);

3. ЗГГФ в природни паркове които нямат устройствени документи;

4. ЗГГФ, попадащи в защитени зони, обявени по реда на Закона за биологичното разнообразие (ЗБР).

В резултат от формирането на Национална екологична мрежа (Натура 2000), част от източните части на стопанството са включени в защитена зона Етрополе-Байлово с код BG0001043. Обявена е на площ 27448.2 ha, със Заповед №РД-275/31.03.2021 г.(обн. ДВ, бр. 43/2021 г.), за опазване на природните местообитания и местообитанията на видовете и техните популации, съгласно чл. 6 ал. 1, т. 2 на ЗБР, Директива 92/43/ЕЕС за местообитанията. В района на дейност на ТП ДЛС „Витиня” Защитената зона обхваща гори и незалесени горски територии с обща площ 1098.2 ha, от които 1092,5 ha ДГТ.

Поетите ангажменти на Р. България по изпълнението на Директива 92/43/ЕС и изискванията на Закона за биологичното разнообразие защитената зона подлежи на превантивни мерки на опазване. Предвидените лесовъдски дейности на териториите на проекто-защитените зони трябва стриктно да следват изискванията за превенция и поддържане на благоприятно природозащитно състояние на видове и местообитания.

### **ПРЕПОРЪКИ И УКАЗАНИЯ ЗА СТОПАНИСВАНЕ**

1. За защитената зона в границите на ДЛС Витиня няма изготвени и приети заповед и план за управление. До тяхното влизане в сила, управлението да се извършва в съответствие със Закона за биологичното разнообразие, като са в сила следните допълнителни ограничения:

- ✓ Забрана на голите сечи и подмяна на основния дървесен вид.
- ✓ Санитарни сечи и изваждане на мъртва дървесина и стари дървета, се водят само в случаи на големи природни нарушения (ветровали, снеговали, пожари) или каламитети.

2. Прилаганите лесовъдски мероприятия да се съобразяват с естествената динамика на горските екосистеми и сукцесионните процеси.

3. Да се проверява периодично за създаването на нови защитени територии или зони, или за предложения за създаването им, които потенциално могат да бъдат повлияни от горскостопанските дейности.

4. С оглед опазване на ключови елементи на биологичното разнообразие и ландшафта по преценка на ръководството на ДЛС "Витиня" може да се изготви и внесе мотивирано предложение за обявяване на нови защитени територии.

5. Да се извърши оценка на благоприятното природозащитно състояние на горските екосистеми на територията на ДЛС Витиня, включени в границите проекто-защитена зона Етрополе-Байлово. Превантивно прилаганите горскостопански дейности да бъдат изцяло съобразени с поддържането и подобряването на благоприятното природозащитно състояние на горските видове и местообитания.

6. За горските екосистеми на стопанството, които попадат в защитена зона Етрополе-Байлово, е препоръчително да се отделят около 15-20% за "гори във фаза на старост". Прилагането на тази препоръка би повишило стойността на защитената територия и ВКС 1.1.

#### ПРЕПОРЪКИ И УКАЗАНИЯ ЗА МОНИТОРИНГ

1. Поради липсата на заповед и приет план за управление на защитена зона Етрополе-Байлово, ръководството на ДЛС Витиня трябва да осъществи контакт с РИОСВ София, и двете институции да съгласуват програма за мониторинг със съответни процедури и индикатори, чиято цел е ранна идентификация и предотвратяване на неблагоприятни въздействия върху ВКС на защитената зона. Например може да се осъществява мониторинг на въздействията на горскостопанските дейности върху горските екосистеми, нарушаване на миграционни пътища на дивите животни, повишаване на риска от пожари, влошаване на благоприятното природозащитно състояние и др.

2. Препоръчително е да се използват мониторинговите схеми и формуляри на Националната система за мониторинг на биологичното разнообразие.

---

#### ВКС 1.2 ЗАСТРАШЕНИ, ИЗЧЕЗВАЩИ И ЕНДЕМИЧНИ ВИДОВЕ

---

ВКС притежават териториите от горскостопанските единици, в които се среща всеки вид от *Приложение 1А* към ръководството. Това са видове с толкова голяма консервационна значимост, че е достатъчно наличието на един такъв вид, постоянно обитаващ горскостопанската единица, за да представлява тя ГВКС. Всяка ЗГГФ, включваща местообитания на видовете, включени в *Приложение 1А* към ръководството е ГВКС.

В тази консервационна стойност се включват както гори, местообитания на застрашени и изчезващи видове, посочени в *Приложение 1А* към Националното ръководство, така и гори с естествени характеристики, представляващи потенциално тяхно местообитание. Това се налага поради значимостта на тези видове, както и заради нуждата от опазване на местообитания от критично значение за тях и други ключови видове. Приложението е разработено въз основа на Червения списък на IUCN (1997) с използвани категории "критично застрашен" и "уязвим", Червената книга на НРБ, том I и II, Атлас на ендемичните растения в България.

При теренните проучвания на територията на ДЛС Витиня са идентифицирани находища на видове, включени в Приложение 1А. За всеки тези видове са разработени и представени конкретни указания за стопанисване и мониторинг.

Растителни видове с разпространение на територията на ДЛС Витиня, включени в *Приложение 1А* към Националното ръководство:

### 1. Планински явор, жешля (*Acer heldreichii* Orph.)

Дърво с право стъбло и широка закръглена корона, до 20 м високо, с добре развита коренова система. Младите клонки са голи, сиво червени; старите сивокафяви, с плитко люсповидно напукана кора. Повече от половината листна петура е длановидно изрязана на 5, по-рядко на 3 дяла; дяловете са обратно яйцевидни, продълговато елиптични или ланцетни, назъбени отгоре, голи и тъмнозелени, отдолу влакнести в ъглите на жилките, синкавозелени, дръжката е до 10 см дълга, гола и без млечен сок. Съцветията са гроздовидни, изправени, разположени върхно по клонките, появяващи се след разлистването. Цветовете са еднополови и двуполови. Чашката и венчето са 5-делни, бледозелени, тичинките са 8. Плодните дялове са продълговати, слабо изпъкнали, отвън и отвътре голи (неузрелите с власинки); крилцата успоредни, разперени, прави или извити, припокриващи се до кръстосани. Цъфти през май-юни, а плодоноси през септември. Среща се в мезофилни букови и смесени гори, върху богати и дълбоки горски почви в планинския пояс. Видът фигурира в Червената книга на Р. България (Велчев и др.1984) с категория “уязвим”. Включен е в Червения списък на висшите растения в Р. България с категория VU, в IUCN (Indet.) както и в приложение III на ЗБР, балкански ендемит.

Фиг. № 1 - 1. Планински явор, жешля



Заплахи: Предимно от антропогенен характер – изсичане на гори за дърводобив и застрояване на планински терени във връзка с развитието на туризма.

### ПРЕПОРЪКИ И УКАЗАНИЯ ЗА СТОПАНИСВАНЕ

Инвентаризиране и картиране на находищата на вида в границите на ДЛС Витиня. При горскостопанските мероприятия индивидите от вида се запазват приоритетно и се осигуряват благоприятни условия за развитието им. Особено внимание трябва да се отделя за предпазване на корените и стъблата на дървета от механични повреди при сечта и извоза.

## ПРЕПОРЪКИ И УКАЗАНИЯ ЗА МОНИТОРИНГ

Необходимо е детайлно проучване на разпространението на вида, на числеността и площта на неговите популации, на биологията и екологията на вида.

Провеждане на дългосрочен мониторинг за разкриване на тенденциите при този вид. Събиране на семенен материал за Националната семенна генбанка в гр. Садово, при необходимост обявяване на защитена територия за опазване на популацията на вида.

### 2. Лудо биле (*Atropa bella-donna* L.)

Многогодишно тревисто растение. Стъблото е високо от 0,5-1,5 до 2 m. Листата са прости, целокрайни. Цветовете са единични по-рядко по два на влакнести дръжки. Чашката е 5-делна. Венчето при отвора на венечната тръбица е звънчевидно или тръбесто-звънчевидно, кафяво-виолетово или зеленикаво. Плодът е лъскава, черна, кръгла ягода. Месестата част обикновено е червеникавопурпурна. Цъфти в периода май-юли; плодоноси август-септември. Расте из сенчести гори, сечища и храсталаци главно в букови, дъбови и габъррови съобщества.

Видът е включен в Червената книга на Р. България (Велчев и др. 1984) с категорията “рядък”, в Червения списък на висшите растения в Р. България с категория VU.

Фиг. № 2 - Лудо биле



## ПРЕПОРЪКИ И УКАЗАНИЯ ЗА СТОПАНИСВАНЕ

Инвентаризиране и картиране на находищата на вида на територията на ДЛС Витиня. При провеждане на лесовъдските мероприятия е необходимо да се предприемат мерки за опазване на индивидите на вида от механични повреди.

Заплахи: Нарушаване на месообитанията, изменения в климата и природните богатства, замърсяването и отравянето на почвата, водата и въздуха, вследствие употребата на химически препарати и пестициди в земеделието и индустрията, развитието на туристическата индустрия

### ПРЕПОРЪКИ И УКАЗАНИЯ ЗА МОНИТОРИНГ

Проверка състоянието на находището на вида (ежегодно) – брой индивиди, определяне на възрастовата структура на ценопопулацията (брой цъфтящи или плодоносещи индивиди), здравословно състояние (наличие на повреди или вредители).

### 3. Храсталачна глушина (*Vicia dumetorum* L.)

Многогодишно тревисто растение, хемикриптофит. Стъблото е четириръбесто с тесни надлъжни крила. Листата са чифтоперести, на върха с разклонено мустаче. Цветовете са от 2 до 14, събрани в рехави гроздовидни съцветия. Венчелистчетата са сини до виолетови. Цъфти в периода май – юни, а плодоноси от юли до август. Размножава се семенно. Среща се в широколистни гори и храсталаци в планините и предпланините, главно на варовик. Включен е в Червена книга на България т. 1 с категория “рядък” и с категория “слабо засегнат” в Червен списък на флората в България.

Фиг. № 3 - Храсталачна глушина



### ПРЕПОРЪКИ И УКАЗАНИЯ ЗА СТОПАНИСВАНЕ

Инвентаризиране и картиране на потенциалните находища на вида в границите на ДЛС Витиня.

Мероприятията по маркиране на лесосечния фонд в потенциалните находища на храсталачната глушина да се провеждат по време на цъфтежа ѝ (май и юни). Да се извършва предварително планиране и оценка на лесовъдските мероприятия, преди началото на дейностите в близост до находищата на вида, с цел да не се нарушат условията на средата. При установяване наличие на вида, дърветата в съседство се запазват и не подлежат на сеч за да се запазят максимално условията на микросредата. Склопеността на дървостоя около находището на вида не трябва да намалява под 0,6. При провеждане на лесовъдските мероприятия е необходимо да се предприемат мерки за опазване на индивидите на вида от механични повреди.

Заплахи: Нарушаване на местообитанията, изменения в климата, замърсяването и отравянето на почвата, водата и въздуха, вследствие употребата на химически

препарати и пестициди в земеделието и индустрията, развитието на туристическата индустрия.

#### ПРЕПОРЪКИ И УКАЗАНИЯ ЗА МОНИТОРИНГ

Проверка състоянието на находището на вида (минимум на 5 години) – брой индивиди, определяне на възрастовата структура на ценопопулацията (брой цъфтящи или плодоносещи индивиди), здравословно състояние (наличие на повреди или вредители).

#### 4. Лъскав напръстник (*Digitalis laevigata* W. et K.)

Многогодишно тревисто растение, хемикриптофит. Листата са голи, приосновните и долните са продълговато ланцентни, а горните са обратнотръбични до ланцентни, последователни. Цветните дръжки са дълги коленчато подвити или вилучно разклонени и излизат от междувъзлията под листата. Цветовете са двустни, венчелистчетата са жълти с мрежа от червеникавокафяви жилки. Разположени са в дълъг, рехав, едностранен грозд. Цъфти в периода юни – август, а плодоноси от юли до септември. Застрашен, балкански ендемит, среща се по тревисти и каменисти места, из храсталаци и разредени гори от келяв габър (*Carpinus orientalis*), обикновена леска (*Corylus avellana*), обикновен бук (*Fagus sylvatica*), обикновена (бяла) ела (*Abies alba*), гори от обикновен кестен (*Castanea sativa*).

Фиг. № 4 - Лъскав напръстник



Заплахи: Промяна на местообитанията под влияние на човешка дейност – паша, пожари, сечи, туризъм

#### ПРЕПОРЪКИ И УКАЗАНИЯ ЗА СТОПАНИСВАНЕ

Инвентаризиране и картиране на потенциалните находища на вида в границите на ТП ДЛС „Витиня“.

Да се извършва предварително планиране и оценка на лесовъдските мероприятия, преди началото на дейностите в близост до находищата на вида, с цел да не се нарушат условията на средата. Мероприятията по маркиране на лесосечния фонд в потенциалните находища на напръстника да се провеждат по време на цъфтежа (юни, юли и август). При установяването на наличие на вида, дърветата в съседство се запазват и не подлежат на сеч. При провеждане на лесовъдските мероприятия е необходимо да се предприемат мерки за опазване на индивидите на вида от механични повреди. Склонеността не трябва да се намалява под 0,6.

### ОТРИЦАТЕЛНО ДЕЙСТВАЩИ ФАКТОРИ

Нарушаване на местообитанията, изменения в климата и природните богатства, замърсяването и отравянето на почвата, водата и въздуха, вследствие употребата на химически препарати и пестициди в земеделието и индустрията, развитието на туристическата индустрия.

### ПРЕПОРЪКИ И УКАЗАНИЯ ЗА МОНИТОРИНГ

Проверка състоянието на находището на вида (минимум на 5 години) – брой индивиди, определяне на възрастовата структура на ценопопулацията (брой цъфтящи или плодоносеци индивиди), здравословно състояние (наличие на повреди или вредители).

**Други растителни видове с природозащитна стойност, установени на територията на ТП ДЛС „Витиня“ с локално значение:**

### **1. Планински минзухар (*Crocus veluchensis* Herbert)**

Многогодишно клубено луковично растение. Грудко-луковицата е почти сферична, с нежна мрежесто влакнеста обвивка. Листата са 2-3, голи, с кил, развиват се едновременно с цветовете. Цветовете обикновено са единични. Околоцветникът е синьовиолетов, по-рядко бял с широки и тъпи дялове. Тичинките са с жълто-оранжеви прашници и бели дръжки, равни по дължина. Стълбчето е портокалово, слабо триделно, по-дълго от тичинките. Семената са овални, малинови до тъмночервени. Цъфти в периода март-юни, а плодоноси април-юли.

Расте по умерено сухи до влажни тревисти места и покрай топящите се снежни преспи във всички наши планини.

Видът е Балкански ендемит.

**Фиг. № 5 - Планински минзухар**



### **ПРЕПОРЪКИ И УКАЗАНИЯ ЗА СТОПАНИСВАНЕ**

Инвентаризиране и картиране на находищата на вида в границите на ДЛС Витиня. При провеждане на лесовъдските мероприятия е необходимо да се предприемат мерки за опазване на индивидите на вида от механични повреди.

Заплахи: Нарушаване на местообитанията, изменения в климата и природните богатства, замърсяването и отравянето на почвата, водата и въздуха, вследствие употребата на химически препарати и пестициди в земеделието и индустрията, развитието на туристическата индустрия.

### **ПРЕПОРЪКИ И УКАЗАНИЯ ЗА МОНИТОРИНГ**

Проверка състоянието на находището на вида (ежегодно) – брой индивиди, определяне на възрастовата структура на ценопопулацията (брой цъфтящи или плодоносещи индивиди), здравословно състояние (наличие на повреди или вредители).

## 2. Есенен спиралник (*Spiranthes spiralis* (L.) Chevall.)

Многогодишно грудково растение. Стъблото е до 20 см високо, без листа, с къси ланцетни влагалища. Листата са събрани в приосновна розетка. Съцветието е клас със спирално завита ос, жлезисто, пухесто, едностранно. Цветовете са дребни, бели, отвън зеленикави. Устната е дълга, колкото другите листчета, ресничесто кръгло назъбена, отпред врязана. Плодът е кутийка. Цъфти през август и септември ;плодоноси от септември до ноември.

Среща се по тревисти, умерено влажни до сухи поляни, много рядко в гори, най-вече в предпланините и долният планински пояс.

Видът фигурира в Червената книга на Р. България (Велчев;1984) с категория “рядък”, в Червения списък на висшите растения в Р. България с категория VU, в приложение III на ЗБР, както и в CITES.

Фиг. № 6 - Есенен спиралник



## ПРЕПОРЪКИ И УКАЗАНИЯ ЗА СТОПАНИСВАНЕ

Инвентаризиране и картиране на потенциалните находищата на вида в границите на горското стопанство. Дейностите могат да се извършват от служителите на ДЛС Витиня. При провеждане на лесовъдските мероприятия е необходимо да се предприемат мерки за опазване на индивидите на вида от механични повреди.

Заплахи: Нарушаване на местообитанията, изменения в климата и природните богатства, замърсяването и отравянето на почвата, водата и въздуха, вследствие употребата на химически препарати и пестициди в земеделието и индустрията, развитието на туристическата индустрия.

## ПРЕПОРЪКИ И УКАЗАНИЯ ЗА МОНИТОРИНГ

Проверка състоянието на находището на вида (ежегодно) – брой индивиди и здравословно състояние на популацията за всяка горскостопанска единица.

## 3. Бихариенска гайтаника (*Melampyrum bihariense* Kern.)

Едногодишно тревисто растение. Стъблото е изправено, до 50 cm високо. Листата са целокрайни, срещуположни. Цветовете са неправилни, с права, по-дълга от чашката, жълта венечна тръбица. Прицветниците са яйцевидносьрцевидни, виолетови. Цъфти в периода май – юли, а плодоноси от юни до август. Среща се в Североизточна и

Западна България България на влажни открити места, по-рядко в гори, обикновено над 1000 m н.в. Включен е в Червена книга на България т. 1 с категория “рядък”.

*Фиг. № 7 - Бихариенска гайтаника*



#### ПРЕПОРЪКИ И УКАЗАНИЯ ЗА СТОПАНИСВАНЕ

Инвентаризиране и картиране на находища на вида в границите на ДЛС Витиня, главно в района на в. Мургаш.

Да се извършва предварително планиране и оценка на лесовъдските мероприятия, преди началото на дейностите в близост до находищата на вида, с цел да не се нарушат условията на средата. Мероприятията по маркиране на лесосечния фонд в потенциалните находища на напръстника да се провеждат по време на цъфтежа (май, юни и юли). При провеждане на лесовъдските мероприятия е необходимо да се предприемат мерки за опазване на индивидите на вида от механични повреди. Склопеността не се намалява под 0,4.

#### ЗАПЛАХИ:

Нарушаване на месообитанията, изменения в климата и природните богатства, замърсяването и отравянето на почвата, водата и въздуха, вследствие употребата на химически препарати и пестициди в земеделието и индустрията, развитието на туристическата индустрия.

#### ПРЕПОРЪКИ И УКАЗАНИЯ ЗА МОНИТОРИНГ

Проверка състоянието на находището на вида (минимум на 5 години) – брой индивиди, определяне на възрастовата структура на ценопопулацията (брой цъфтящи

или плодоносеци индивиди), здравословно състояние (наличие на повреди или вредители).

Животински видове включени в *Приложение 1* към Националното ръководство, установени на територията на ТП ДЛС “Витиня”:

#### 1. Видра (*Lutra lutra*)

Обитава предимно реки, богати на риба, с незамръзващи бистри и незастояли води, с обрасли с растителност брегове. Също езера, блата, изкуствени водоеми. Леговището обикновено се намира в стръмен бряг и има вход под водата. Уязвим вид, включен в „Червена книга на България, том 2 и ЗБР-II, III.

На територията на ДЛ “Витиня” се среща рядко по течението на р. Рибни вир. Следва да се опазват горите в отдели, разположени покрай реки: [REDACTED]

**Фиг. № 8 - Следи на видра (*Lutra lutra*) в крайречна кал, фотография: Петър**

**Шурулинков**



#### ПРЕПОРЪКИ И УКАЗАНИЯ ЗА ОПАЗВАНЕ

Да не се допускат случаи на браконьерски отстрел на видри, което е практика на много места в страната. Да не се сечат крайречните дървета и да не се допускат мероприятия по т.н. “почистване” и коригиране на речните корита. На места където е необходимо да се възстанови крайречната растителност. Опазване на рибните ресурси и провеждане на мероприятия за тяхното увеличаване (зарибяване). При наличие на известни обитаеми леговища да се осигури спокойствие в съответния речен участък, като на по-малко от 300 м от леговището да не се провеждат никакви мероприятия.

Заплахи: Диги и корекции на реки, замърсяване на водите, намаляване на рибата, пресушаване на блата, изсичане на дървесна и храстова крайбрежна растителност. Водно строителство, баластриери, браконьерство (53% от загубите, главно край микроязовири и рибарници). Инциденти с МПС, улавяне в рибарски мрежи, жертва на скитащи кучета, безпокойство, летно-есенни пресъхвания на реки (до 105 дни; ледови явления в Северна България и в планините над 1500 m н. в..

#### ПРЕПОРЪКИ И УКАЗАНИЯ ЗА МОНИТОРИНГ

Обявяване на речни мрежи в равнините и в Родопите за защитени територии и зони. Възстановяване на крайбрежната растителност. Осигуряване на проходи през пътищата. Мониторинг на вида. Зарибяване. Ограждане на рибарници. Популяризиране на ролята на вида в екосистемите. Компенсиране на щетите от видрата.

#### 2. Гълъб хралупар (*Columba oenas*)

Обитава смесени широколистни и букови, също смесени буково-иглолистни гори, понякога и скалисти места. Гнезди в хралупи на дървета, много рядко и в скални дупки. Застрашен вид, включен в „Червена книга на България, том 2, стр. 121” и ЗБР-III. У нас е застрашен от изчезване, с катастрофално намаляла гнездова численост. Силно зависим от старите гори с големи, хралупести дървета.

На територията на ДЛ”Витиня” вероятно гнезди в отдели

Фиг. № 9 - Гълъб хралупар



#### ПРЕПОРЪКИ И УКАЗАНИЯ ЗА ОПАЗВАНЕ

Да се ограничат стопанските дейности и безпокойството в подотделите, в които е установен вида. За периода от 01.01 до 30.06 зоната на спокойствие около гнездовището следва да бъде от 500-700 м, а от 01.07 до 31.12 зоната - 250-350 м. Да се опазват старите хралупести дървета, дори и в горски участъци с по-млада гора. Препоръчително е в местообитанието на вида да се обособят гори във фаза на старост.

Заплахи: Изсичане на старите гори. Възможно е отравяне от третирано с пестициди житно зърно.

## ПРЕПОРЪКИ И УКАЗАНИЯ ЗА МОНИТОРИНГ

Обявяване на природни паркове в Западна Стара планина, Котленска планина, Средна гора, Северна Странджа и Западни Родопи и разширяване на НП "Пирин".  
Забрана на сечи в защитените територии и зони, ограничаване на санитарните сечи в старите гори, планирано увеличаване на площта на старите гори.

### 3. Южен белогръб кълвач (*Dendrocopos leucotos lilfordi*)

Застрашен от изчезване в световен мащаб подвид, среща се само в източните и южните части на Балканския полуостров и в Мала Азия. У нас е защитен, включен в Червената книга, категория "Застрашен". Предпочитаното местообитание за вида у нас са старите букови, буково-елови и буково-смърчови гори в планинските райони.

Видът е установен през гнездовия период (вероятно около 3-5 двойки) в старите букови масиви основно в северните части на ТП ДЛС "Витиня", в отдели: [REDACTED]

Фиг. № 10 - Южен белогръб кълвач



## ПРЕПОРЪКИ И УКАЗАНИЯ ЗА ОПАЗВАНЕ

През гнездовите периоди (01.02. – 01.07.) в подотделите с установено присъствие на видовете не се извършват стопански дейности. В тези подотдели не се провеждат санитарни сечи и събиране на суха и паднала маса, освен в случаите на големи природни нарушения или доказан каламитет.

При провеждане на лесовъдски мероприятия в тези и съседните подотдели задължително се запазват всички стоящи и паднали мъртви дървета, дърветата с хралупи, както и дървета с видими признаци на заболяване и гнилото. Задължително части от насажденията се запазват като острови на старостта (без никакви лесовъдски мероприятия). Препоръчително е местообитанията на видовете да се обособят като гори във фаза на старост.

Заплахи: Изсичането на старите широколистни гори, фрагментацията им и санитарните сечи. Тясната специализация към храна и местообитание. Конкуренцията, главно на черния кълвач.

#### ПРЕПОРЪКИ И УКАЗАНИЯ ЗА МОНИТОРИНГ

Да се проведат допълнителни изследвания за потвърждаване и доказване присъствието на вида в повече части на ДЛ и евентуално - намиране на откриване на обитаеми хралупи на вида. Мораториум върху ползването на старите гори в затворените горски басейни, ЗТ и ЗЗ. Ограничаване на санитарните сечи в старите гори. Включване на подвида в Червения списък на IUCN.

#### 4. Червеногуша мухоловка (*Ficedula parva*)

Рядък и локално разпространен прелетен вид, типичен за буковите гори по северните и билни части на Стара планина. В Южна България е много рядък. Свързан е със стари гори богати на хралупи. У нас е защитен, включен в Червената книга, категория "Уязвим" и ЗБР-II, III.

Фиг. № 11 - Червеногуша мухоловка



На територията на ТП ДЛС "Витиня" гнезди в отдели

#### ПРЕПОРЪКИ И УКАЗАНИЯ ЗА ОПАЗВАНЕ

През гнездовия период 01.05. – 15.08. в подотделите с установено присъствие на вида не се извършват стопански дейности.

Видът е мигриращ и гнезди в хралупи. Запазват се хралупести дървета, дори и в по-млади насаждения. Изключително важни са хралупестите дървета в близост до реки.

Препоръчително е местообитанията на вида да се обособят като гори във фаза на старост.

Заплахи: Възобновителните и санитарните сечи. Загуба на местообитанията.

#### ПРЕПОРЪКИ И УКАЗАНИЯ ЗА МОНИТОРИНГ

Обявяване на ПП "Западен Балкан" и на защитени територии и зони, най-вече в неползваните досега стари букови и дъбови гори в Стара планина и Средна гора. Мораториум върху сечите в старите гори в защитените територии.

## 5. Черен щъркел (*Ciconia nigra*)

Обитава обширни широколистни, смесени и иглолистни гори или скални комплекси, предимно в ниските части на планините и в равнините. Гнезди на дървета с височина 6-30 м, но по-често в скални ниши, козирки, и цепнатини. Храни се с дребна риба, земноводни, змии и др., главно покрай чисти и богати на риба реки, както и около рибарници, язовири и др. Застрашен вид, включен в „Червена книга на България, том 2, категория “Уязвим” и ЗБР-II, III.

Фиг. № 12 - Черен щъркел



На територията на ТП ДЛС ”Витиня” твърде вероятно гнезди 1 двойка - установен през гнездовия период в отдел [REDACTED]

### ПРЕПОРЪКИ И УКАЗАНИЯ ЗА ОПАЗВАНЕ

Да се запазват големи стари дървета в отделите, където е регистрирано присъствие на вида, тъй като те са потенциални места за гнездене.

В радиус от 500 м около гнезда на вида не се извършват стопански дейности през гнездовия период 15.03 – 01.09. През останалото време на годината зоната без сечи е с радиус 200 м. В подотделите с регистрирани гнезда на вида не се извеждат интензивни сечи.

Заплахи: Замърсяване на влажните зони, преследване в рибни стопанства и др.

### ПРЕПОРЪКИ И УКАЗАНИЯ ЗА МОНИТОРИНГ

Мониторинг на популацията през 5 години. Установяване на точните координати на всяко сигурно гнездово находище. Обявяване на нови защитени територии във връзка с гарантираното опазване на 20% от гнездовите находища в страната. Предотвратяване на обезводняването на планинските реки за нуждите на малките водоелектроенергетични централи.

## 6. Орел змияр (*Circaetus gallicus*)

Рядък вид, включен в Приложение 1А на Директивата за птиците на ЕС и в Червената книга на България, категория „Уязвим”. Гнезди на стари дървета в малко посещавани горски участъци. Ловува над сухи, каменисти или степни места, често с

южни изложения, в които се срещат влечуги. Храни се със змии, гущери, дребни птици и гризачи. На територията на ТП ДЛС "Витиня" птици са наблюдавани и вероятно гнездят в отдел: [REDACTED].

**Фиг. № 13 - Орел змияр (*Circaetus gallicus*), с.Алдомировци, Софийска обл.  
Фотография: Петър Шурулинков.**



#### ПРЕПОРЪКИ И УКАЗАНИЯ ЗА ОПАЗВАНЕ

Да се запазват силно разклонени дървета, дървета с гнезда и големи стари дървета в крайнините на гората и в отделите, където е регистрирано присъствие на вида, тъй като те са потенциални места за гнездене.

В радиус от 300 м около гнезда на вида не се извършват стопански дейности през гнездовия период 01.03 – 01.09. В подотделите с регистрирани гнезда на вида не се извеждат интензивни сечи.

Заплахи: Едромащабното залесяване, голата сеч и пожарите. Добиване на птици за изготвяне на препарати. Смъртност, причинена от сблъскване с електрически стълбове и електропроводи, пряко преследване, безпокойство.

#### ПРЕПОРЪКИ И УКАЗАНИЯ ЗА МОНИТОРИНГ

Целенасочени проучвания върху числеността, биологията, екологията и заплахите за вида. Изготвяне и приемане на Планове за управление на защитените територии, в които се среща. Обявяване на нови защитени територии – ПП "Източни Родопи" и ЗМ "Ждрелото на Тунджа". Повишаване на природозащитната култура на ловци и лесовъди. Включване на текст за хищните птици в учебниците за начално образование.

#### **7.Малък креслив орел (*Aquila pomarina*)**

Малочислен вид гнезещ у нас, включен в Приложение 1 на Директивата за птиците и в Червената книга на България, категория „Уязвим“. Предпочита обширни равнинни и нископланински широколистни горски масиви в близост до богати на лалугери и други гризачи ливади и степи. Гнезди на големи дървета – дъбове, букове,

явори и др. Гнездото е около 80-100 см в диаметър. Прелетен - долита през март-средата на април и отлита през септември. Многочислен мигрант, особено по Черноморското крайбрежие.

На територията на ТП ДЛС "Витиня" е регистрирана 1 двойка в отдели [REDACTED].

**Фиг. № 14 - Малък креслив орел (*Aquila pomarina*), с. Драка, Бургаска област.**

**Фотография: Петър Шурулинков**



#### ПРЕПОРЪКИ И УКАЗАНИЯ ЗА ОПАЗВАНЕ

Да се запазват дървета с гнезда и големи стари дървета в крайнините на гората и в отделите, където е регистрирано присъствие на вида, тъй като те са потенциални места за гнездене.

В радиус от 300 м около гнезда на вида не се извършват стопански дейности през гнездовия период 01.03 – 01.08. През останалото време на годината зоната без сечи е с радиус 150 м. В подотделите с регистрирани гнезда на вида не се извеждат интензивни сечи.

Заплахи: Разработването на буковите и смесените гори до 1000 m н. в. за дърводобив, инфраструктурно развитие за туризъм и отдых. Конкуренцията с царския орел по отношение на храната.

#### ПРЕПОРЪКИ И УКАЗАНИЯ ЗА МОНИТОРИНГ

Изготвяне на Национален план за опазването му, повишаване на екологичната култура на населението, осигуряване на индивидуална охрана на застрашени гнезда.

### **8. Черен кълвач (*Dryocopus martius*)**

Обитава стари букови, иглолистни и смесени планински гори до горната им граница; по-рядко нископланински и равнинни гори. Гнезди в стари дървета с хралупи. Най-рано брачни прояви са установени в началото на март, а напуснали гнездото малки в началото на май. Люпилото е от 4-5 яйца, мътенето продължава 12-14 дни, а престоят на малките в гнездото 24-28 дни. В стари гори гнездовият участък обхваща 100-300 ха,

а в горите с малко количество стари и умиращи дървета – 1000-1600 ха. Рядък вид, включен в „Червена книга на България, том 2, стр. 126”.

На територията на ТП ДЛС “Витиня” гнезди в отдели/подотдели: [REDACTED]  
Най-често видът е наблюдаван в м. Жерково.

*Фиг. № 15 - Черен кълвач*



#### ПРЕПОРЪКИ И УКАЗАНИЯ ЗА ОПАЗВАНЕ

През гнездовите периоди (01.02. – 01.07.) в подотделите с установено присъствие на видовете не се извършват стопански дейности. В тези подотели не се провеждат санитарни сечи и събиране на суха и паднала маса, освен в случаите на големи природни нарушения или доказан каламитет.

При провеждане на лесовъдски мероприятия в в тези и съседните подотдели задължително се запазват всички стоящи и паднали мъртви дървета, дърветата с хралупи, както и дървета с видими признаци на заболяване и гнилото. Задължително части от насажденията се запазват като острови на старостта (без никакви лесовъдски мероприятия). Препоръчително е местообитанията на видовете да се обособят като гори във фаза на старост.

Заплахи: Изсичането на старите гори и санитарните сечи. Намаляване на хранителната база, в частност на червената мравка. Конкуренцията на сивия, белогърбия и зеления кълвач. Тясната специализация към храна и местообитание.

#### ПРЕПОРЪКИ И УКАЗАНИЯ ЗА МОНИТОРИНГ

Обявяване на защитени територии в Западни Родопи, Западен Балкан, Пирин, Средна гора, Лудогорие, Котленска планина. Мораториум на ползването на горите в затворените басейни и защитените територии, а извън тях при възобновителните сечи да бъдат оставяни по 25–30 стари дървета на 1 ха. Ограничаване на санитарните сечи в старите гори.

### 9. Сив кълвач (*Picus canus*)

Рядък вид с бързо намаляваща численост у нас, включен в Приложение 1 на Директивата за птиците на ЕС, „Застрашен” вид включен новото издание на Червена книга на България (под печат). Обитава стари букови, дъбови, смесени и крайречни гори.

На територията на ТП ДЛС ”Витиня” гнезди в отдели/подотдели: [REDACTED]

*Фиг. 16 - Сив кълвач (*Picus canus*), с. Чокманово, Смолянска област.*

*Фотография: Петър Шурулинков*



### ПРЕПОРЪКИ И УКАЗАНИЯ ЗА ОПАЗВАНЕ

През гнездовите периоди (01.02. – 01.07.) в подотделите с установено присъствие на видовете не се извършват стопански дейности. В тези подотдели не се провеждат санитарни сечи и събиране на суха и паднала маса, освен в случаите на големи природни нарушения или доказан каламитет.

При провеждане на лесовъдски мероприятия в тези и съседните подотдели задължително се запазват всички стоящи и паднали мъртви дървета, дърветата с хралупи, както и дървета с видими признаци на заболяване и гнилоота. Задължително части от насажденията се запазват като острови на старостта (без никакви лесовъдски мероприятия). Препоръчително е местообитанията на видовете да се обособят като гори във фаза на старост.

Заплахи: Силно намаляване на площта на старите гори през последните 50 години, залесяване с иглолистни култури и санитарни сечи. Незаконни сечи в равнините и ниския планински пояс през последните 15 години. Намаляване на трофичната база. Тясна специализация към храна и местообитание. Конкуренция на черния, но особено на зеления кълвач, по-специализиран в лова на мравки по земята.

### ПРЕПОРЪКИ И УКАЗАНИЯ ЗА МОНИТОРИНГ

Обявяване на защитени територии и зони в Стара планина, Средна гора, Пирин и Лудогорие. Мораториум на ползването на горите в затворените басейни и ЗТ, а извън

тях, при възобновителните сечи да бъдат оставяни по 25–30 стари дървета на ha. Ограничаване на санитарните сечи в старите гори.

#### **10. Осояд (*Pernis apivorus*)**

Обитава разнообразни стари гори, най-често дъбови и букови в съседство с поляни и ливади. Среща се от 0 м.н.в до около 1800 м.н.в. Гнездото е добре скрито в основата на страничен клон на височина 10-20 м. Застрашен вид, включен в „Червена книга на България, том 2”.

На територията на ТП ДЛС “Витиня” гнезди в отдели/подотдели: [REDACTED].

*Фиг. № 17 - Осояд*



#### **ПРЕПОРЪКИ И УКАЗАНИЯ ЗА ОПАЗВАНЕ**

В отделите, в които е регистриран вида, да се запазват стари и силно разклонени дървета, както и дървета с гнезда (вкл. гнезда на други видове, тъй като осоядът често използва стари гнезда на други птици, например врани).

В радиус от 200 м около гнезда на вида не се извършват стопански дейности през гнездовия период 01.03-01.08. Да не се допуска палене на стърнища и храсти, защото така се унищожава хранителната база на вида. Да не се разорават малкото налични ливади и пасища в района.

Заплахи: Масовото изсичане на старите гори и безпокойството. Браконьерството. Използването на пестициди в земеделието.

#### **ПРЕПОРЪКИ И УКАЗАНИЯ ЗА МОНИТОРИНГ**

Обявяване на защитени територии в планините, Лудогорието и Добруджа, Ограничаване на ползването на старите гори и мораториум на ползването им в затворените горски басейни.

### 11. Малък ястреб (*Accipiter nisus*)

Разпространен широко в планинските гори у нас. По-малочислен като гнездещ вид и в равнинни гори. През зимата слиза в равнините, а от север долитат и още зимуващи птици. Включен в Червената книга на България, категория „Застрашен”. Гнезди в разнообразни гори, по-често иглолистни, вкл. култури, но също и в широколистни. Храни се основно с пойни птици.

На територията на ТП ДЛС “Витиня” гнезди в отдели/подотдели: [REDACTED]

[REDACTED]

Фиг. № 18 - Малък ястреб



#### ПРЕПОРЪКИ И УКАЗАНИЯ ЗА ОПАЗВАНЕ

Да се запазват дървета с гнезда и големи стари дървета в отделите, където е регистрирано присъствие на вида, тъй като те са потенциални места за гнездене.

В радиус от 300 м около гнезда на вида не се извършват стопански дейности през гнездовия период 01.03 – 01.08. През останалото време на годината зоната без сечи е с радиус 150 м. В подотделите с регистрирани гнезда на вида не се извеждат интензивни сечи.

Заплахи: Безпокойство, отстрел, обезлесяване на обширни райони в равнините, съкращаване на хранителната база.

## ПРЕПОРЪКИ И УКАЗАНИЯ ЗА МОНИТОРИНГ

Намаляване на безпокойството (например забрана на дърводобива през гнездовия сезон в райони в съседство с гнездови находища), засилване контрола срещу браконьерството, охраняване на отделни гнезда през размножителния сезон. Включване на повече гнездови находища (главно край туристическите маршрути и екопътеките) в пределите на защитени територии.

### 12. Голям ястреб (*Accipiter gentilis*)

Застрашен вид, включен в Червената книга на България. Гнезди в разнообразни гори, както в планините така и в равнини, вкл. и в по-стари горски култури. Предпочита дъбови и крайречни гори. Храни се предимно с птици – гълъби, сойки, врани, скорци и др.

На територията на ТП ДЛС “Витиня” гнезди в подотдели: [REDACTED]

*Фиг. № 19 - Голям ястреб*



## ПРЕПОРЪКИ И УКАЗАНИЯ ЗА ОПАЗВАНЕ

Да се запазват дървета с гнезда и големи стари дървета в отделите, където е регистрирано присъствие на вида, тъй като те са потенциални места за гнездене.

В радиус от 300 м около гнезда на вида не се извършват стопански дейности през гнездовия период 01.03 – 01.08. През останалото време на годината зоната без сечи е с радиус 150 м.. В подотделите с регистрирани гнезда на вида не се извеждат интензивни сечи.

Заплахи: Отстрел, сечи, преследване от гълъбари; горски пожари; безпокойство от билкари, гълъбари и др.; изнемване на яйца и малки от браконieri; преследване; планински вело- и мото-спортове; улавяне в птичи стопанства и др.

## ПРЕПОРЪКИ И УКАЗАНИЯ ЗА МОНИТОРИНГ

Спазване на забраната за отстрел на вида и санкциониране на лицата, които изнемват яйца и малки от гнезда. Разработване на компенсационни програми при нанасяне на щети върху домашни птици. Контрол на дърводобивната, спортната и събираческата дейност в горите през гнездовия период. Забрана на отглеждането на

хищни птици от частни лица и от организации с комерсиална цел (соколарство, търговия).

### 13. Полубеловрата мухоловка (*Ficedula semitorquata*)

Рядък вид врабчоподобна птица, свързана със стари хралупести горски участъци. Среща се най-много в гори от обикновен и източен бук, както и в лонгозни гори. Порядка в стари дъбови гори. В буковите гори е най-честа в дълбоки долове с много стари дървета, със склопеност около 0,6-0,7. По-многочислена е в Източна България, а в Западна се среща най-вече в Стара планина. Намирана от морското равнище до около 1600-1700 м.н.в.

На територията на ТП ДЛС "Витиня" е установен в следните отдели/подотдели: [REDACTED]

**Фиг. № 20 - Полубеловрата мухоловка (*Ficedula semitorquata*) Странджа,  
Фотография: Петър Шуруликов**



### ПРЕПОРЪКИ И УКАЗАНИЯ ЗА ОПАЗВАНЕ

Лесовъдската намеса в подотделите, в които е установен вида трябва да цели създаване на разновъзрастна структура на гората, което предполага използване на дългосрочни сечи (групово-постепенна, групово-изборна). Интензивността на намесата е не повече от 20% от запаса, като площта на отваряните възобновителни пространства е не по-голяма от един път височината на дървостоя. Задължително се запазват всички стоящи и паднали мъртви дървета, дърветата с хралупи, както и дървета с видими признаци на заболяване и гнилото. Задължително части от насажденията се запазват като острови на старостта (без никакви лесовъдски мероприятия). В отделите не се допуска провеждането на санитарни сечи и събиране на суха и паднала маса с изключение на големи природни нарушения (ветровали, снеголоми). Определен брой съхнещи, хралупести дървета дори се оставят и извън картираните отдели!

Поставяне на изкуствени къщички за подпомагане на гнезденето в горски участъци в които липсват хралупести дървета.

В млади насаждения без хралупести дървета се препоръчва поставянето на изкуствени гнездилици –къщички.

Препоръчително е местообитанията на вида да се обособят като гори във фаза на старост.

Заплахи: Изсичането на стари гори; главни сечи и други горскостопански мероприятия през размножителния период.

#### ПРЕПОРЪКИ И УКАЗАНИЯ ЗА МОНИТОРИНГ

Поставяне под защита на всички основни находища.

#### 14. Горски прилепи

Всички видове прилепи са защитени у нас и приоритетни за опазване в европейски мащаб по европейската Директива 92/43. Размножават се в кухини и хралупи на стари, често изсъхнали хралупести дървета. Условия за тяхното обитаване има в горите във фаза на старост на територията на ДЛС „Витиня”

В ТП ДЛС „Витиня” са установени са в отдели

Заплахи: Изсичането на стари и хралупести дървета ограничава възможностите за намиране на подходящи убежища, особено за размножителни колонии.

#### ПРЕПОРЪКИ И УКАЗАНИЯ ЗА ОПАЗВАНЕ

Забрана за сеч на стари хралупати дървета и дървета с отлепени кори (потенциални укрития и места за зимуване) в районите с присъствие на прилепи.

Забрана за складиране на дървен материал и остатъци от сечта пред входове на пещери. Ако входа на пещера или процеп (потенциално или активно укрите на прилепи) е твърде обрасъл и е затруднено преминаването на прилепите се препоръчва почистване на входа.

Видове бръмбари, пеперуди, земноводни и влечуги с потенциално разпространение на територията на ТП ДЛС „Витиня“:

#### БРЪМБАРИ

##### 1. Син бегач - *Carabus intricatus* (Linnaeus), Сем. Carabidae (Бегачи)

Природозащитен статус: България: няма, Международен: IUCN – NT; CORINE  
Разпространение: Цяла България. Среща се из цялата страна от 0 до 2000 m н.в.

Описание на вида:



Дължина 2,4–3,6 cm. Тялото е стройно, силно удължено. Окраска черно-синя с металически отблясъци. Очите са изпъкнали, челото и темето – силно набръчкани. Антените достигат почти до средата на над-крилията, плътно овласинени от 5-то членче. Странични-те краища на преднегръда са силно сърцевидно извити, задните ъгли – дълги и заострени. Повърхността на преднегръда е силно

набръчкана, с изключение на централната част. Надкрилията са умерено плоски, скулптурата им, особено по страните, е силно сгъстена. Краката са много дълги. Влаголюбив горски вид. Предпочита сенчести широколистни гори със стари и паднали дървета. От останалите представители на род *Carabus* се отличава по удълженото тяло с черносиня металически блестяща окраска. Главата отгоре и страничната част на преднегръда са набръчкани; със зърнеста скулптура на надкрилията, сгъстена към периферията. По окраска може да се сбърка с *Carabus (Procerus) scabrosus*, но той е по-широк и с много по-големи размери – 4,5 до 5,5 cm, или с по-дребния *Carabus convexus* (1,5–2,1 cm), който обаче е различни пропорции и различна скулптура на надкрилията.

Заплахи: Унищожаване на старите и крайречните гори. Промяна на широколистните насаждения в иглолистни.

#### ПРЕПОРЪКИ И УКАЗАНИЯ ЗА ОПАЗВАНЕ

Лимитиращ фактор е изсичането и подмладяването на горите. Нуждае се от стара мъртва дървесина за убежища на имагото при хибернация. Забрана за сеч на крайречни гори, изкореняване на пълнове и промяна на хидрологичния режим на реките. Забрана за промяна на широколистни насаждения в иглолистни.

### 2. Еленов рогач *Lucanus cervus* (Linnaeus), Сем. *Lucanidae* (Рогачи)

Природозащитен статус: България: ЗБР – II, III; Международен: HD – II; IUCN European Red List of Saproxyllic Beetles – NT; BC – III

Разпространение: Цяла България, от 0 до 1500–1700 m в широколистни гори.

Описание на вида:



Най-едрият български бръмбар (4,5–9,0 cm), черно-кафяви до червено-кафяви надкрилия. Налице е изразен полов диморфизъм – мъжките имат поголеми размери, които силно варират по-широка глава, силно развити и удължени челюсти, докато при женските такива белези липсват. Ларвата се развива най-често 5–6 (максимално до 8) години в гнила дървесина на дънери, пълнове и корени на дъб, липа, бук, върба, тополя и други широколистни дървета. Сезонното развитие на вида зависи от височината, географската ширина и климатичните условия. Възрастните обикновено се появяват в края на май, като мъжките завършват развитието си около седмица преди женските. Срещат се до края на септември. Възрастното насекоми най-често се наблюдава през ранното лято. През деня възрастните стоят най-често неподвижно на стволове на дървета, пълнове и клони. Мъжките летят по здрач и в първите часове на нощта, докато женските пълзят по земята или по дърветата.

Заплахи: Унищожаване на горите във фаза на старост, биотопните дървета, пълнове. Използване на инсектициди

#### ПРЕПОРЪКИ И УКАЗАНИЯ ЗА ОПАЗВАНЕ

Идентификация и запазване на гори във фаза на старост, острови на старостта и тяхното опазване и изключване от лесовъдски мероприятия. Забрана за сеч на биотопни дървета, маркиране и опазване на бъдещи такива. Забрана за изкореняване на пълнове. Изготвяне на планове за противопожарна защита и предотвратяване на пожари.

Забрана за използване на инсектициди (освен при крайна необходимост, и то само биологични и видовоспецифични).

3. Трионест сечко *Prionus coriarius* (Linnaeus); *Prionus besicanus* Fairmaire, Сем. Cerambycidae (Сечковци)

Природозащитен статус: България: Няма Международен: IUCN European Red List of Saproxylic Beetles – LC

Разпространение: Двата вида се срещат почти в цяла България, от 0 до 2100–2400 m.

Описание на вида:



Едри бръмбари с дължина от 2,0–5,5 см. Цветът на тялото е черно-кафяв, понякога с по-светъл оттенък. Главата е къса и дебела, антените, най-вече при мъжките, са с характерно трионовидно назъбване на членчетата. Възрастните се срещат по стари, полугнили или мъртви дънери и стъбла. През деня стоят обикновено по кората, а нощем са активни. Ларвата се развива в продължение на три и повече години в дървесината на стари, болни и мъртви широколистни и иглолистни

дървета. Какавидирането се извършва в почвата. Среща се често в по-стари гори през юли и август. Представителите на род *Prionus* се различават ясно от другите представители на подсемейство Prioninae в България, по ясно видимите три остри зъба на страните на преднегръба. Двата вида се различават най-лесно по структурата на надкрилията. При *Prionus coriarius* надкрилията са грубо набръчкани и с три ясни надлъжни ребра, докато при *Prionus besicanus* са почти гладки, с едва различими ребра.

Заплахи: Унищожаване на горите във фаза на старост, на острови на старостта. Извършване на сеч на биотопни дървета и маркиране на бъдещи такива. Изкореняване на пънове. Пожари. Използване на инсектициди.

#### ПРЕПОРЪКИ И УКАЗАНИЯ ЗА СТОПАНИСВАНЕ

Идентификация и запазване на гори във фаза на старост на острови на старостта и тяхното опазване и изключване от лесовъдски мероприятия. Забрана за сеч на биотопни дървета, маркиране и опазване на бъдещи такива. Забрана за изкореняване на пънове. Изготвяне на планове за противопожарна защита и предотвратяване на пожари. Забрана за използване на инсектициди (освен при крайна необходимост, и то само биологични и видовоспецифични).

#### 4. Алпийска розалия *Rosalia alpina* (Linnaeus), Сем. Cerambycidae (Сечковци)

Природозащитен статус: България: ЗБР – II, III Международен: HD – II, IV; IUCN – VU; IUCN European Red List of Saproxylic Beetles – LC; BC – II; CORINE

Разпространение: Широко разпространен в цялата страна, от 0 до 1500 m. Предимно в планините, но и по Черноморието.

Описание на вида:



Възрастното е с размери 1,5–3,8 cm (Фиг. 13). Главата е удължена, преднегръбът е закръглен, с чифт насочени нагоре шипове на страните, надкрилията са удължени с паралелни страни. Основният цвят на окраската е светлосин. На предния край на преднегръда има черно петно, а на надкрилията – черна напречна препаска през средата и два чифта петна – едно в основата и едно на върха на елитрите. Антените са 11-членести, като членчета 3–8 имат на върха снопоче от черни четинки. Полов диморфизъм:

антените на мъжките са 1,5–2,0 пъти по-дълги от дължината на тялото, при женските те едва надминават дължината на елитрите. Обитава стари широколистни гори. Развива се предимно по бук, но също по *Carpinus*, *Fraxinus*, *Ulmus*, *Acer*, *Alnus*, *Castanea*, *Crataegus*, *Juglans*, *Larix*, *Quercus*, *Salix* и *Tilia*. Предпочита места с просвети, огрени от слънцето. Ларвите са ксилофаги, живеят в гниещата дървесина на стари живи или мъртви дървета и се хранят с нея. Възрастното лети през юли–август. Активно е през деня, като през слънчевите часове на деня се наблюдава върху кората на дървета. Яйцата се отлагат в цепнатините на кората. Цикълът на развитие е 3–4 години. Няма близки видове.

Заплахи: Унищожаване на горите във фаза на старост, на острови на старостта. Извършване на сеч на биотопни дървета и маркиране на бъдещи такива. Изкореняване на пънове. Пожари. Използване на инсектициди.

#### ПРЕПОРЪКИ И УКАЗАНИЯ ЗА ОПАЗВАНЕ

Идентификация и запазване на гори във фаза на старост и на острови на старостта и тяхното опазване и изключване от лесовъдски мероприятия. Забрана за сеч на биотопни дървета, маркиране и опазване на бъдещи такива. Забрана за изкореняване на пънове. Изготвяне на планове за противопожарна защита и предотвратяване на пожари. Забрана за използване на 5 инсектициди (освен при крайна необходимост, и то само биологични и видовоспецифични).

#### 5. Голям буков сечко *Morimus asper funereus* (Mulsant), Сем. *Cerambycidae* (Сечковци)

Природозащитен статус: България: ЗБР –ЗБР – II, Международен: HD – II; IUCN Red List of Threatened Species – VU; CORINE

Разпространение: Широко разпространен вид в цялата страна, от 0 до 2000 m.



Описание на вида:

Възрастните бръмбари могат да достигнат до 4 cm, но има и подредни екземпляри. Надкрилията им са покрити плътно със сиви власинки, които придават сивия им цвят, както и с черни власинки, които образуват черни кръгли петна. Антените на мъжките са добре развити и надвишават дължината на тялото. При женските антените не достигат до върха на надкрилията. Бръмбарите са безкрили и не могат да летят, което обуславя слабите им разселителни възможности. Обитава широколистни,

смесени гори и иглолистни гори. Развиват се в гниеща, влажна дървесина (стволове, трупи, дънери, пънове, кори от дървета), лежаща на земната повърхност, най-често на дъб, бук, тополя, кестен, ела. Възрастните бръмбари се срещат през април–септември купчини от отсечени трупи. Женските снасят яйцата си в мъртва дървесина с кора, с предпочитание към по-големи дънери или трупи. Ларвите се развиват под кората, където се хранят със сърцевината на дървесината. Пикове в числеността на големия буков сечко през първата половина на май и втората половина на юни предполагат развитие на 2 поколения през годината. Бръмбарите са активни привечер и през ранните часове на нощта (между 20 ч. вечер и 3 ч. сутрин), но много често могат да се наблюдават и през деня, на сенчести и относително хладни места. Цикълът на развитие е 2–3 годишен. Показва много широка способност за адаптация към различни надморски височини, типове гора и климатични условия.

Заплахи: Унищожаване на горите във фаза на старост, на острови на старостта. Извършване на сеч на биотопни дървета и маркиране на бъдещи такива. Изкореняване на пънове. Пожари. Използване на инсектициди.

#### ПРЕПОРЪКИ И УКАЗАНИЯ ЗА ОПАЗВАНЕ

Идентификация и запазване на гори във фаза на старост, на острови на старостта и тяхното опазване и изключване от лесовъдски мероприятия. Забрана за сеч на био-топни дървета, маркиране и опазване на бъдещи такива. Забрана за изкореняване на пънове. Изготвяне на планове за противопожарна защита и предотвратяване на пожари. Забрана за използване на инсектициди (освен при крайна необходимост, и то само биологични и видовоспецифични).

#### ПЕПЕРУДИ

#### 6. Глогова торбогнезница *Eriogaster catax* (Linnaeus, 1758), Сем. *Lasiocampidae* (Копринопреди)

Природозащитен статус: България: ЗБР – 2 и 3, Международен: HD – II и IV; Бернска конвенция II; IUCN – DD

Разпространение: Цяла България. Среща се из цялата страна от 0 до 1000 m н.в.

Описание на вида:



Сравнително едра нощна пеперуда (32–46 mm с разперени криле) с масивно мъхесто тяло. Предните криле са жълтеникаво-охрени с по-светла към тялото и по-тъмна към края на крилетата част, като двете части са отделени една от друга с по-светла ивичка. В средата на предното крило има голяма кръгла бяла точка с тъмен кант. Задните криле са едноцветни, жълтеникаво-охрени. Антените и при двата пола са двойно гребеновидни, като при женските ламелите са значително по-къси.

Лети нощем през септември–октомври и се привлича от светлинни 7 източници. Ларвите се хранят с дива круша (*Pyrus*), трънка (*Prunus spinosa*), глог (*Crataegus*), дъб (*Quercus*), тополя (*Populus*). Гъсениците са мъхесто-космати, тъмни, с тънка начупена бяла странична ивица и голямо светло гръбно петно на всеки сегмент. Яйцата са покрити с фини косъмчета, които женската отделя при яйцепологането. Ларвите живеят

групово в паяжинно гнездо от началото на април до края на май. Какавидират в почвата в яйцевиден симетричен пашкул. Зимуват яйцата.

Заплахи: Прочистването от храсти на пасища и тревисти местообитания, както и опожарявания. Опазване на храстовата растителност и подлеса. Пожари. Подмяна на широколистни насаждения с иглолистни и несвойствени видове. Използване на инсектициди.

#### ПРЕПОРЪКИ И УКАЗАНИЯ ЗА ОПАЗВАНЕ

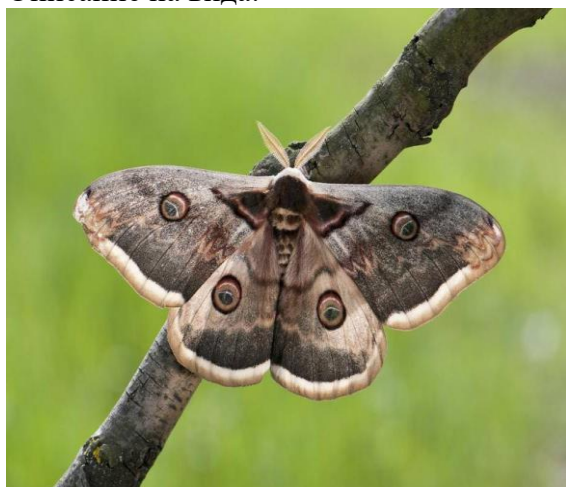
Лимитиращ фактор е прочистването от храсти на пасища и тревисти местообитания, както и опожарявания. Опазване на храстовата растителност и подлеса. Забрана за подмяна на широколистни насаждения с иглолистни и несвойствени видове; изготвяне на планове за противопожарна защита и предотвратяване на пожари; забрана за използване на инсектициди (освен при крайна необходимост, и то само биологични и видовоспецифични).

#### 7. Розово нощно пауново око *Perisomena caecigena* (Kupido, 1825), Сем. Saturniidae

Природозащитен статус: България: ЗБР – 3, Международен: CORINE новопредложен

Разпространение: Цяла България. Среща се из цялата страна от 0 до 1200 m н.в.

Описание на вида:



Сравнително едра нощна пеперуда (60– 82 mm с разперени криле), лесна за разпознаване. Основният цвят на крилето и при двата пола е от жълт до розов, като женските са с по-интензивно розово оцветяване. И предните, и задните криле са с напречни тъмни зигзагообразни линии и с по едно подобно на око розово, тъмна сърцевина, овално петно в средата на крилото. Антените при мъжките са силно перести, а при женските са гребенести. В България *Perisomena caecigena* се среща най-често в покрайнините на просветни дъбови гори, предимно в южната част на страната.

Лети нощем при топло време през септември–ноември и се привлича от светлинни източници. У нас е от малочислен до масов вид в Източните Родопи, известен е от сравнително много находища, разпръснати из цялата страна до около 1200 m н.в. Ларвите се хранят с различни видове дъб (*Quercus*), тополя (*Pouulus*), ясен (*Fraxinus*), круша (*Pyrus*) и др. Гъсениците са зелени, фино окосмени с жълти брадавици на всеки сегмент. Ларвите се срещат от началото на март до края на юни. Какавидират в рехав белезникав пашкул. Зимуват яйцата.

Заплахи: Почистване от храсти на пасища и тревисти местообитания. Извършване на голи сечи, опожаряване и използване на пестициди. Подмяна на широколистните насаждения с иглолистни и несвойствени видове. Използване на инсектициди.

## ПРЕПОРЪКИ И УКАЗАНИЯ ЗА ОПАЗВАНЕ

Лимитиращ фактор са прочистването от храсти на пасища и тревисти местообитания, голите сечи, опожаряванията и използването на пестициди в горското стопанство. Забрана за подмяна на широколистни насаждения иглолистни и несвойствени видове; изготвяне на планове за противопожарна защита и предотвратяване на пожари; забрана за използване на инсектициди (освен при крайна необходимост, и то само биологични и видовоспецифични).

## ЗЕМНОВОДНИ И ВЛЕЧУГИ

### 1. Обикновена блатна костенурка, *Emys orbicularis*

Природозащитен статус В България: ЗБР – Приложения II и III Международен: IUCN – NT; Бернска конвенция – Приложение II; HD – Приложения II и IV

Разпространение в България: В реките и стоящите водоеми на територията на цяла България до 1200 m н.в.

Описание:



Корубата (черупката) достига 23 cm дължина, най-често 15–20 cm. Горната част на черупката е маслиенокафява до черна на цвят, с жълтеникави точки или чертички, но с възрастта напетняването постепенно се губи и най-едрите екземпляри обикновено са без петна. Долната част на черупката е жълтеникава, с черни петна (порядко може да има и кафеникав цвят). Кожата също е маслиенокафява до черна, с характерните жълтеникави точки и ивици. Женските са по-едри от мъжките имат помалка и тънка опашка. Обикновената блатна костенурка може да бъде обърквана с южната блатна костенурка (от която се отличава по

наличието на опетняване на гърба на черупката и липсата на ясно изразени жълто-бели ивици по врата) и червенобузата костенурка (която е лесно различима с характерното за нея оранжево-червено петно зад очите, поради което я наричат още „червеноуха костенурка“).

Жизнена дейност: Дневен вид, но понякога е активен и привечер, особено при пълнолуние. Силно привързан към вода-та, но понякога във влажни територии се отдалечава и на големи разстояния от нея. Обича да се припича на слънце на брега, върху камъни, подаващи се над водата, или пад-нали във водоема дървета и клони. При опасност веднага се гмурка. Храни се с ракообразни, червеи, насекоми, малки жаби, попови лъжички, малки рибки и др. В края на пролетта женските снасят от 3 до 18 яйца (най-често 5–10) с размери 18 на 20 mm. За разлика от яйцата на птиците, при 11 костенурките те са с кожеста обвивка. Снасяне-то е веднъж или два пъти на размножителен сезон, като яйцата се заравят в плитки гнездови камери на брега. В зависимост от температурата се излюпват след 65 до 100 дни. Новоизлюпените костенурки са с дължина около 25 и нарастват бързо. Достигат полова зрялост при дължина на черупката над 12 cm (6–12 години при мъжките, 14–18 години при женските). Зимува на дъното на водоема, по-рядко на сушата – обикновено в случаите,

когато водоемът пресъхне през есента. Продължителността на живота в природата достига до около 40 години.

Местообитания: Блата, мочури, средните и долните течения на реките, напоителни и отводнителни канали, разливи, езера, язовири и други. Среща се дори в полусолени водоеми покрай морския бряг. Предпочита обрасли с водна растителност места, като особено висока е числеността в рибарници и микроязовири, обрасли с папур, тръстика и дзука.

Заплахи: Събиране, местене или убиване на индивидите от вида. Извършване на сеч в горите около водните басейни, където е регистриран вида. Пресушаване на водните тела, където е установен вида. Премахване на гниеци дървета около водните басейни, където е установен вида.

## ПРЕПОРЪКИ И УКАЗАНИЯ ЗА ОПАЗВАНЕ

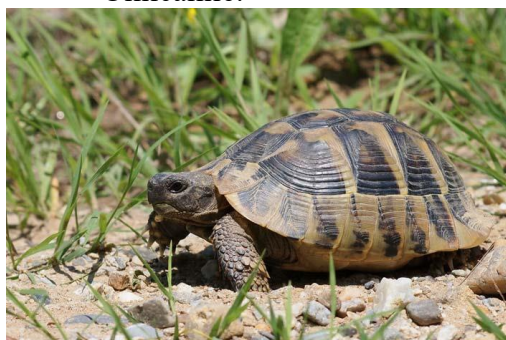
Да не се събират, местят или убиват индивидите от вида. Да не се водят сечи в горите в радиус от най-малко 50 m около водните басейни, където е регистрирано присъствие на вида. Да не се пресушават водните тела, използвани от вида. Да не се премахват падналите гниеци дървета в радиус от най-малко 50 m около водните басейни, където е регистриран видът.

## 2. Шипоопашатата костенурка *Testudo hermanni*

Природозащитен статус: В България: Червена книга – застрашен (EN); ЗБР – Приложения II и III Международен: IUCN – NT; CITES – Приложение II; Бернска конвенция – 13 Приложение II; НВ – Приложения II и IV

Разпространение в България: Видът се среща в цялата страна, с изключение на високите планини, като Рила, Пирин, Западни Родопи, високите части на Стара планина и Витоша (с изключение на една изолирана популация при Долна Диканя). Като цяло, в Северна България се среща сравнително рядко в сравнение с южната част на страната. С най-висока численост са популациите в Източни Родопи, Странджа, Сакар и Петричко-Санданската котловина. Горната граница на разпространение на вида е до около 1450 m н.в.

### Описание:



Черупката (коруба) достига 36 cm, но най-често е 15–25 cm. Има три основни белега, които разграничават двата вида сухоземни костенурки, срещащи се в България. 1. При шипоопашатата костенурка опашката завършва с рогов шип (при шипобедрената опашката няма шип, а има по един шип на всяко от бедрата на задните крака). 2. Задният край на черупката над опашката има две щитчета (за разлика от шипобедрената костенурка, при която то е само едно) – това обаче не се смята за сигурен диагностичен белег. 3. Редицата от 5-те централни щитчета от главата към опашката на горната част на черупката имат характерна форма. При шипоопашатата костенурка те са дълги и тесни спрямо последното щитче (особено третото). При шипобедрената костенурка всяко едно щитче от този ред е по-широко, отколкото дълго. Женските костенурки са по-едри от мъжките и черупката-та от долната страна е плоска, докато при мъжките има лека вдлъбнатина, която помага на мъжкия да се задържи върху женската при копулация. Тъй като и двата вида сухоземни костенурки, срещащи се в България, са включени в приоритетните за опазване видове в

сертифицираните гори, за нуждите на горските стопанства е достатъчно дори само констатиране на представител от групата, без точното му определяне до вид.

**Жизнена дейност:** Дневно активен вид. През най-горещите месеци пладнува скрит на сянка в гората или под някой храст, докато през пролетта и есента е активен почти целодневно. Предимно растителнояден вид, но яде същоокапали плодове, а понякога с растителната храна поглъща и дребни безгръбначни животни. Размножителният период е през април–май, а понякога се наблюдава през късното лято. От май до юли женските снасят на 2–3 пъти по 4–5 бели яйца, които заравят в дупки, изкопани на сухи припечени места. Яйцата са леко продълговати, с размери 36–38 mm на 28–32 mm. Малките се излюпват след 100 до 120 дни. Костенурките през зимата не са активни. Есента се заравят в пръстта на дълбочина от 30 до 90 cm на сухи, обикновено южни склонове. През началото на април се разравят и отново излизат на повърхността.

**Местообитания:** Места с хълмист релеф, обраснал с храсти ниски разредени гори. Най-висока е плътността на популациите в районите с храсти и разредени гори в нископланинския пояс в Южна България. Този вид е по-тясно свързан с гората, за разлика от шипобедрената сухоземна костенурка.

**Заплахи:** Събиране, местене или убиване на индивидите от вида. Пожари и разораване на опожарените територии. Почистване на храстите в екотонните зони. Мерки и препоръки за стопанисване на гората: Да не се събират, местят или убиват индивидите от вида. След горски пожари да не се разорава опожарената територия. По възможност да се оставят подотдели с подлес периферията на горските масиви. Екотонните (зони между гората и откритите пространства) зони да не се почистват от храсти.

### ПРЕПОРЪКИ И УКАЗАНИЯ ЗА ОПАЗВАНЕ

Да не се събират, местят или убиват индивидите от вида. След горски пожари да не се разорава опожарената територия. По възможност да се оставят подотдели с подлес в периферията на горските масиви. Екотонните (зони между гората и откритите пространства) зони да не се почистват от храсти.

### 3. Шипобедрена костенурка *Testudo graeca*

**Природозащитен статус:** В България: Червена книга – застрашен (EN); ЗБР – Приложения II и III, Международен: IUCN – VU; CITES – Приложение II; Бернска конвенция – Приложение II; HD – Приложения II и IV

**Разпространение в България:** Видът се среща в цялата страна, изключение на високите планини, като Рила, Пирин, Витоша, Западни Родопи, Стара планина, на северозапад от линията гр. Никопол – с. Главаци (Врачанско) и Кюстендилско. Като цяло, в Северна България се среща сравнително рядко в сравнение с южната част на страната. С най-висока численост са популациите в Източни Родопи, Странджа, Сакар, по долината на река Струма до гр. Земен. Горната граница на разпространение на вида е около 1300 m н.в.



#### Описание:

Черупката достига до 39 cm, но най-често е 18–25 cm. Има три основни белега, които разграничават двата вида сухоземни костенурки в България. 1. При шипобедрената костенурка опашката няма шип, а има по един на всяко от бедрата на задните крака (докато при

шипоопашатата на задната част на бедрата няма шипове, а има на опашката). 2. Задният край на черупката над опашката има едно щитче (за разлика от шипоопашатата костенурка, при която са две) – това обаче не се смята за сигурен диагностичен белег. 3. Редицата от 5-те централни щитчета от главата към опашката на горната част на черупката имат характерна форма. При шипобедрената костенурка всяко едно щитче от този ред е по-широко, от-колкото дълго. При шипоопашатата костенурка те са дълги и тесни спрямо последното щитче (особено третото). Женските костенурки са по-едри от мъжките и черупката от долната страна е плоска, докато при мъжките има лека вдлъбнатина, която помага на мъжкия да се задържи върху женската при копулация. Тъй като и двата вида сухо-земни костенурки, срещащи се в България, са включени в приоритетните за опазване видове в сертифицираните гори, за нуждите на горските стопанства е достатъчно дори само констатиране на представител от групата, без точното му определяне до вид. Жизнена дейност Дневен вид. През най-горещите месеци пладнува, скрит на сянка в гората, под някой храст, или мигрира в крайречни и горски долове, докато през пролетта и есента е активен почти целодневно. Извършва по-далечни миграции в сравнение с шипоопашатата костенурка. Предимно растителнояден вид, но яде също и окапали плодове, а понякога с растителната храна поглъща и дребни безгръбначни животни. Размножителният период е през април–май, а понякога се наблюдава през 15 късното лято. От май до юли женските снасят на 1–4 пъти по 3–7 бели яйца, които заравят в дупки, изкопани на сухи припечни места. За разлика от шипоопашатата костенурка, яйцата са почти кръгли, с размери 34–37 mm на 29–33 mm. Малките се излюпват след 70 до 120 дни. Полова зрялост настъпва след осмата година при мъжките и след десетата при женските. Костенурки-те не са активни през зимата. Есента се заравят в пръстта на дълбочина от 30 до 90 cm на сухи, обикновено южни склонове. През началото на април се разравят и отново излизат на повърхността.

Местообитания: Открити тревни места с хълмист релеф, обраснал с храсти и ниски разредени гори. Най-висока е плътността на популациите в крайните райони на широколистните гори, в разредените дъбови гори и тревисти места с рядка храстова растителност. Среща се и по крайбрежни пясъчни дюни в близост до широколистни гори.

Заплахи: Събиране, местене или убиване на индивидите от вида. Пожари и разораване на опожарените територии. Почистване на храстите в екотонните зони.

#### ПРЕПОРЪКИ И УКАЗАНИЯ ЗА ОПАЗВАНЕ

Да не се събират, местят или убиват индивидите от вида. След горски пожари да не се разорава опожарената територия. По възможност да се оставят подотдели с подлес в периферията на горските масиви. Екотонните (зони между гората и откритите пространства) зони да не се почистват от храсти.

#### 4. Южен гребенест тритон *Triturus ivanbureschi*

Природозащитен статус: В България: ЗБР – Приложения II и III, Международен : IUCN – LC; Бернска конвенция – Приложение II; HD – Приложения II и IV

Разпространение в България: От групата на големите гребенести тритони това е найчесто срещаният вид у нас. Среща се почти в цялата страна, с изключение на долините на долните течения на река Дунав. Горната граница на разпространение на вида е 1500 m н.в.

Описание:



Дължината на тялото достига 19 cm. Женските са по-едри от мъжките. През водната фаза гърбът е сиво-кафеникав с тъмнозелени (до почти черни) петна. Коремът е жълт до тъмнооранжев, с едри или дребни тъмни петна. От северния и дунавския 16 гребенест тритон се различава по цвета на гушата, която е жълто-оранжева, с дребни черни петна (за разлика от другите, при които е тъмна до черна, с бели петънца). Мъжките са с висок, силно наъбен гребен, обикновено ясно отделен от опашния плавник. Опашката отстрани е със синкаво-белезникава ивица (при женските съвсем бледа). Клоаката при мъжките тъмна, при женските – оранжева. Пръстите са без или със слабо изразени плавателни ципи. През сухоземната фаза гърбът е почти черен (петната едва личат), понякога с тънка жълта линия. Южният, северният, дунавският и македонският гребенест тритон спадат към групата на големите гребенести тритони. Първоначално са смятани за един и същи вид, а по-късно са разделени като различни видове на база на някои генетични различия и не-значителни морфологични (външни) разлики. Поради това определянето им до вид от неспециалист може да бъде затруднено. Тъй като всички видове от групата на големите гребенести тритони, срещащи се в България, са включени в приоритетните за опазване видове в сертифицираните гори, за нуждите на горските стопанства е достатъчно дори само констатиране на представител от групата, без точното му определяне до вид.

**Жизнена дейност:** Активен е от края на март до началото на ноември. Размножителният период е през април–май, след което повечето тритони напускат водата. Оплодените яйца се залепват по подводните растения поединично се излюпват след около две седмици. Ларвите наподобяват възрастните тритони, но имат външни хриле от двете страни на главата. Метаморфозата настъпва след около три месеца, като хрилете изчезват, след което младите тритони напускат водата. Има случаи, в които мета-морфозата завършва на втората година и тогава ларвите остават да зимуват във водата. Храната се състои основно от безгръбначни, като червеи, охлюви, дребни рачета, насекоми, ларви и др. Прекарва зимата на сушата във вцепенено състояние, скрит под паднали листа, под камъни или в дупки, като често се събират голям брой тритони на едно и също място. Местата на зимуване обикновено са отдалечени до около 100 m от водоема.

**Местообитания:** Предпочита плитките и обраснали с водна растителност стоящи водоеми. Среща се в бавните течения на реки, разливи, напоителни и отводнителни канали, езера, блата и други застояли водоеми и техните околности. **Заплахи:** Нараняване и убиване на индивидите от вида. Извършване на сеч около водните басейни, където е регистрирано присъствието на вида и пресушаване на водните тела, използвани от вида.

**Заплахи:** Разрушаване и пресъхване на водоемите, замърсяване, интродуциране на хищни видове риба.

#### ПРЕПОРЪКИ И УКАЗАНИЯ ЗА ОПАЗВАНЕ

Да се опазват от нараняване и убиване индивидите на вида. Да не се водят сечи в горите в радиус от най - малко 50 m около водните басейни, където е регистрирано присъствие на вида. Да не се пресушават водните тела, използвани от вида.

## 5. Червенокоремна бумка *Bombina bombina*

Природозащитен статус: В България: ЗБР – Приложения II и III, Международен : IUCN – LC; Бернска конвенция – Приложение II; HD – Приложения II и IV 17

Разпространение в България: Среща се в стоящите водоеми и долните течения на притоците на река Дунав, както и в реките Марица, Тунджа и техните притоци. Може да бъде открита също и южно от гр. Варна, както и в отделни находища в Странджа и по Южното Черноморие. Обитава предимно ниските части на страната с горна граница на разпространение до ок. 250 m н.в.

### Описание:



Малка жаба, достигаща на дължина 5 cm. Кожата на гърба е покрита с множество брадавички, всяка от които с една или няколко черни точки на върха. Главата е малка и заоблена. Очите са изпъкнали, а зеницата е със сърцевидна форма. Гърбът е кафяв до сиво-кафеникав, понякога с масленозелени нюанси до почти черен цвят. За разлика от жълтокоремната бумка, коремът е черен, с множеството бели кръгли петънца и по-

големи жълто-оранжеви до яркочервени петна с неправилна форма. При улавяне често заема отбранителна поза, като извива гърба и крайниците дъгообразно нагоре, за да покаже коремната си страна. По този начин става видима ярката предупредителна коремна окраска.

Жизнена дейност: През деня често застава неподвижно на повърхността на водата с изпънати назад и широко разтворени задни крака, като подава главата си над повърхността, а тялото остава с лек наклон към дъното на водоема. Щом бъде подплашена, бързо отплува към дъното, където се скрива сред водораслите или се заравя в тинята. Активна е предимно през светлите часове на денонощието, през брачния период и през голяма част от нощта. Силно привързана е към водата, затова се храни предимно с водни организми, като в менюто и влизат ларви на комари, малки червеи, охлюви, бръмбарчета, насекоми и др. Размножителният период е от края на април до май. Женската снася от 80 до 300 яйца. Те се прикрепят към водни растения или към камъчета и други повърхности най-често поединично или на малки групи (до 20–30 броя). Подвижността на малките жабки е голяма, което подпомага бързото разселване на вида. Зимува на сушата между камъни или под падналите листа.

Местообитания: Предпочита по-бистри води в сравнение с жълтокоремната бумка, но може да бъде открита и в замътнена вода. Обитава реки, езера, язовири, блата и канали, локви, наводнени коловози по черни пътища, временни изкопи и други временно образуващи се водни площи.

Заплахи: Нараняване и убиване на индивидите от вида. Извършване на сеч около водните басейни, в които е регистриран вида. Пресушаване на водните тела, използвани от вида.

### ПРЕПОРЪКИ И УКАЗАНИЯ ЗА ОПАЗВАНЕ

Да се опазват от нараняване и убиване индивидите на вида. Да не се водят сечи в горите в радиус от най-малко 50 m около водните басейни, където е регистрирано присъствие на вида. Да не се пресушават водните тела, използвани от вида.

### ВКС 1.3 КРИТИЧНИ КОНЦЕНТРАЦИИ НА ВИДОВЕ

Целта на този елемент е да осигури запазването на гори и горски територии с важни концентрации на видове, които използват дадената горска територия постоянно или само през определено време или в отделни фази от жизнения си цикъл. Тук се включват критични места за размножаване, зимуване и миграции, миграционни маршрути и коридори (по отношение на географската ширина или надморската височина).

На територията на ТП ДЛС «Витиня» като ВКС 1.3 са определени сватбовищата на елените. За стабилизиране запасите на благородния елен и осигуряване на спокойствие през брачния период, като сватбовища са определени отделни [REDACTED]. Зоните на спокойствие са много важни за доброто развитие на дивеча.

#### ПРЕПОРЪКИ И УКАЗАНИЯ ЗА СТОПАНИСВАНЕ НА ВКС 1.3

1. Периодът на размножаване (сватбуване) е важна част от жизнения цикъл на благородния елен. Броят, възрастта и здравословното състояние на сватбуващите индивиди са основни фактори, обуславящи разплодния успех на популациите. Женските са по-малко мобилни от мъжките по време на разплодния период. Някои мъжки използват едни и същи места за сватбовища в няколко последователни години. За сватбуване мъжките избират основно гористи райони, като в основното сватбовище никога не включва асфалтови пътища или такива със земна настилка. Основна част от сърцевинната зона на сватбовището се заема от горски територии, като само около 15% се пада на негорски райони. Сватбовищата се посещават от 2,5 пъти повече женски спрямо мъжки. Сред мъжките, най-голям дял се пада на средновъзрастните рогащи (5-8 г.) и зрелите рогащи (на 9 и повече години). Има изготвени карти на териториалното разположение на съответното ВКС.

2. В зоните се осигурява спокойствие, чрез непровеждането на горскостопански мероприятия в периодите, през които териториите са обект на ползване от елените. През останалото време се извършват мероприятия за поддържане на определените зони в съответствие с изискванията на видовете, заради които е определена конкретната ВКС, съгласно НПУВ (национален план за управление на вида).

Те могат да включват активно стопанисване, мерки за възстановяване или строга защита, според конкретните условия.

Съгласно чл. 69а от ЗЛОД може да временно да се ограничи достъпът на МПС до горските територии на ТП ДЛС «Витиня», за период от 3 месеца. Това се прави с цел осигуряване на спокойствие за дивеча при отглеждане на малките.

Горските стопани трябва да се уверят, че мерките се прилагат на практика, например чрез промяна на оперативните процедури и провеждане на образователна програма за персонала, който участва в извършването на горскостопанските мероприятия. Обучението трябва да запознава с ограниченията предизвикани от наличието на ВКС и мерките за неговото опазване.

#### ПРЕПОРЪКИ И УКАЗАНИЯ ЗА МОНИТОРИНГ НА ВКС 1.3

1. Тази част от управлението на ГВКС включва извършване на периодични наблюдения и анализ на състоянието на гората, чрез теренни наблюдения и разработване и прилагане на отделна програма. За разработването и прилагането на такава програма може да се наложат консултации със съответните специалисти – експерти по конкретни групи животни или в областта на природозащитата като цяло. Консултации и информация могат да се получат и от съответните институции (поделенията на МОСВ и МЗХ).

2. Програмата за мониторинг трябва да бъде разработена със стандартни оперативни процедури, които да включват ясни индикатори, подходящи за целите на стопанисване. Тя може да се провежда веднъж или повече пъти годишно, ако е необходимо сезонно отчитане, т.е. ако в горскостопанската единица настъпват значими събития само през определени месеци.

3. Мониторингови дейности: Конкретни тенденции на популациите на дивите животни; Резултати от проучването на качеството на местообитанията; Мнения на местните хора по отношение на промените в състоянието на видовете; Проверки на планирането преди предприемането на действия; Други количествени данни, например писмена информация за лова, предоставена от горските стражари.

4. Когато ВКС включва части от естествени екосистеми, които се намират в значително променен ландшафт, трябва да провежда мониторинг на признаците, които помагат за запазване на тези ВКС в границите на ландшафта (например коридори и буферни зони).

5. При извършване на мониторинга може да се окаже, че планове за управление не отразяват реалното състояние на горите, заплахите и тенденциите. В такъв случай трябва да се потърси съвет от специалисти, които да определят дали има пропуски в планове и дали досегашния модел на стопанисване е критичен за опазването на видовете представляващи ВКС. При установяване на необходимост от промяна към по-строг режим на стопанисване, териториите с наличие на ВКС

**ЗАПЛАХИ:** По време на брачния период извършването на горскостопански дейности в подотделите, където сватбуват елените. Недостиг на необходимите за елените сол, калища и др..

---

**ВКС 2. Екосистеми и мозайки от екосистеми на ниво ландшафт.** Непокътнати горски ландшафти, големи екосистеми на ниво ландшафт и мозайки от екосистеми с глобално , регионално или национално значение, в които съществуват жизнени популации на повечето естествено срещащи се видове в естествените им модели на разпространение и обилие.

---

Съгласно критериите: географско местоположение; естествено разпространение на дървесните видове; фрагментираност на съобществата и минимална площ е разработена цялостна оценка на горите в България и са определени горскостопанските единици, попадащи в тази консервационна стойност. Територията на ДЛС Витиня попада изцяло в тази категория. Общата територия на стопанството е 18 511,7 ha, от която ДГТ – 16417,2 ha.



Заплахи:

1. Намаляване процента на лесистост.
2. Намаляване процента на ГФС.
3. Изчистване на насажденията от мъртва и биотопна дървесина, в т.ч. дървета с хралупи, единични и група стари дървета подходящи за развитие на биоразнообразието.
4. Увеличаването на фрагментираността на територията на стопанството.
5. Залесяване на естествени открити пространства.

#### ПРЕПОРЪКИ И УКАЗАНИЯ ЗА СТОПАНИСВАНЕ НА ВКС 2

1. Планираните лесовъдски и стопански мероприятия не трябва да водят до намаляване на лесистостта на територията.
2. Да се използват лесовъдски системи, които да поддържат видовото, възрастовото и структурното разнообразие в насажденията и на ниво ландшафт. Да се прилагат природосъобразни и разнообразни лесовъдски системи в съответствие с особенностите на конкретното насаждение.
3. Не по-малко от 5% гори от основно представените горскодървесни видове на територията на горскостопански единици или части от тях, попадащи във ВКС 2, трябва да бъдат определени за превръщане в гори във фаза на старост (Old-growth forests).
4. Да се спазват екологични принципи и практики при планиране и извеждане на лесовъдските мероприятия. При провеждане на лесовъдски дейности те да поддържат определено количество мъртва дървесина в насаждението, дървета с хралупи, единични и групи стари дървета.
5. Да се дава приоритет на естественото възобновяване. Да се прилагат лесовъдски системи, които осигуряват естествено възобновяване.
6. Не се допуска смяна на корения дървесен състав на насажденията освен в

случаите когато: 1. След големи природни нарушения територията е оставена на естествената сукцесия (последователност). 2. Целта на стопанисване на насаждението е възстановяване на коренни видове.

7. При възстановителни дейности (залесяване) да се използват само местни видове и произходи. В определените по ВКС 2 територии да не се внасят чуждоземни дървесни видове и произходи с изключение на дендрариумите и географските култури, както и животински видове извън естественият им ареал на разпространение.

8. Управлението на териториите след големи природни нарушения (ветровал, снеголом, ледолом и др.) трябва максимално да наподобява естествените сукцесионни процеси. Препоръки за дейностите по инвентаризация на засегнатата територия, усвояване на повредената дървесина, дизайн на територията, залесяване, отглеждане и мониторинг са представени в ПРИЛОЖЕНИЕ 1.

9. Да не се допуска изкуствено залесяване на естествени открити пространства в горските масиви, с изключение на мероприятия за контрол на ерозионни процеси.

10. Да не се допускат дейности (в това число и лесовъдски), които да увеличават антропогенната фрагментираност на територията, независимо дали съществуващият процент е под определения по критерий. При планиране на пътищата и инфраструктурата, трябва максимално да се запази целостта на ландшафта. Необходимо е да се осигурят подходящи елементи, намаляващи влиянието на фрагментираността на територията, които да подпомагат движението на живите организми – например да се предвиждат коридори за придвижване, връзки и зони на спокойствие на животните и т.н.

#### ПРЕПОРЪКИ И УКАЗАНИЯ ЗА МОНИТОРИНГ НА ВКС 2

1. При провеждане на мониторинга се следят и количествените показатели на трите критерия – естественост, фрагментираност и размер на залесената площ. Количествените показатели трябва да съответстват на посочените в таблицата за пълна оценка за всеки от определените горско-растителни пояси.

2. Мониторирането се извършва всяка година по документи. Да се използват действащите лесоустройствени проекти, планове за управление, териториално устройствени планове, процедури, свързани с промяна на предназначението на земи и гори от горския фонд, стопански планове и т.н.

3. Да се осъществява контрол върху изпълнение на дърводобивните дейности.

4. На всеки 5 години да се прави ревизия на теренни обекти, в които са проведени дейности, касаещи някой от критериите. Да се провеждат консултации със заинтересованите групи, обществеността и съответните власти, за да се осигури информираността на всяка от страните за дейностите на другата страна и работа за смекчаване на потенциалните бъдещи заплахи, като незаконно изсичане, необмислено разработване на мини, и неустойчиво земеделие.

5. Да се извършва мониторинг на въздействието на външни заплахи от антропогенен характер, например пожари, както и мониторинг на условията за възникване на екстремни събития, например нападения на вредители и др. и прилагане на превантивни мерки когато е възможно.

---

#### ВКС 3. ЕКОСИСТЕМИ И МЕСТООБИТАНИЯ. Редки, защитени или застрашени от изчезване екосистеми, местообитания и рефугии.

---

ГВКС представляват всички ЗГГФ, включени в списъка на *Приложение 4* към Националното ръководство. За ВКС се считат и гори, притежаващи характеристики, отличаващи ги като гори във фаза на старост (Old growth forests), които със своята

възрастова структура и степен на естественост представляват местообитание на комплекс от видове от специфични екологични и таксономични групи. Тези гори включват наличие на:

1. Големи живи дървета с диаметри близки до максималните за съответния дървесен вид;
2. Дървета с изсъхнали, деформирани или счупени върхове и клони;
3. Дървета с масивни живи клони (често с диаметър по-голям от 25 см);
4. Дървета с белези от пожар или дървета с хралупи;
5. Големи мъртви дървета, които са все още на корен;
6. Паднали големи мъртви дървета, които са в различни фази на разлагане;
7. Неравномерна пространствена структура.

За определяне на горите, отговарящи на критериите на ВКС 3, са използвани данни от ГСП на ТП ДЛС „Витиня“. Извършено е и теренно обследване на идентифицираните за тази консервационна стойност типове екосистеми. Съгласно списъка към *Приложение 4* на Националното ръководство за определяне на ГВКС, за територията на ДЛС Витиня са идентифицирани 5 типа редки, застрашени или изчезващи екосистеми. Границите на отделните гори, представляващи ВКС 3, не са отбелязани на терена тъй като в повечето случаи съвпадат с границите на насаждението.

#### **G1.2116 Dacio-Moesian ashlder woods. Смесени крайречни галерийни съобщества с основен едификатор елша и ясен.**

Смесени крайречни галерийни съобщества с основен едификатор черна елша (*Alnus glutinosa*). На места едификатори и съедификатори са бялата елша (*Alnus incana*), източният чинар (*Platanus orientalis*) и обикновеният ясен (*Fraxinus excelsior*). Участват още различни видове върби, най-често трошлива върба (*Salix fragilis*) и бяла върба (*S. alba*). Този тип галерийни гори се срещат по-често в ниския планински пояс и рядко в средния планински пояс. Развиват се върху влажни до мокри, спорадично заливани, отцедливи и проветриви почви (*Fluvisols*). В тревната покривка най-често се срещат *Aegopodium podagraria*, *Carex remota*, *C. sylvatica*, *Circaea lutetiana*, *Cirsium appendiculatum*, *Equisetum* spp., *Filipendula ulmaria*, *Galium aparine*, *Impatiens noli-tangere*, *Lycopus europaeus*, *Lythrum salicaria*, *Myosotis scorpioides*, *Ranunculus repens*, *Rumex sanguineus*, *Scirpus sylvaticus*, *Stellaria media*, *S. nemorum*, *Urtica dioica* и др. Смесените крайречни галерийни съобщества с основен едификатор черна елша се отличават от съобществата с доминиране и участие на този вид в низините и в долните течения на големите реки. В тях участието на увивни растения и термофилни видове е силно ограничено. Заливанията са редки и краткотрайни поради по-големия наклон и по-тесните крайречни долини. В по-високите части на планините, галериите с преобладаване на черна елша отстъпват място на галериите с преобладаване на бяла елша и участие на по-голям брой видове с бореален произход. В синтаксономично отношение крайречните гори на елши и планински ясен се отнасят към клас *Populetea albae*, разред *Fraxinetalia* и съюз *Alnion incanae*.

Този тип гори са включени в Червена книга на България том. III Местообитания с категория “уязвимо местообитание”.

На територията на ТП ДЛС „Витиня“ местообитанието заема площ от **8,2 ha** и е установено в подотдели: **60-ж, 61 ж, 105 п, 120 и, 125 б, 126 з.**

Заплахи: Нерегламентирани и неправилно проведени сечи, корекции на речните корита, строителство на инфраструктурни съоръжения и малки водноелектрически централи.

#### **ПРЕПОРЪКИ И УКАЗАНИЯ ЗА СТОПАНИСВАНЕ**

Това са съобщества с голямо биоразнообразие, които играят много важна защитна и противоерозионна роля, като не трябва да се пренебрегва и естетическата им стойност. Поради факта, че са гранични екосистеми, те оказват благотворно влияние върху водните екосистеми посредством регулация на температурния режим и създаване на нови местообитания.

За съжаление през последните десетилетия тези гори са обект на негативно антропогенно влияние. То е особено интензивно през изминалите няколко години, в резултат на изискванията за почистване на речните корита. За съжаление, на много места тези изисквания се изпълняват не с оглед осигуряване на нормален воден отток на реките, а с явно комерсиална цел. Това на практика води до унищожаване на тези изключително важни за речните екосистеми гори.

За да бъдат запазени се препоръчва в тези гори да се спре всякаква дейност с изключение на санитарни сечи за отстраняване на част от сухите дървета. При това мероприятие все пак трябва да се осигури и запазването на ключови елементи на биоразнообразието – мъртва дървесина, дървета с хралупи и т.н.

При необходимост от прилагане на мероприятиято “почистване на речните корита” да се дефинират конкретни параметри на намесата. Допустимо е да се премахват само дървета в рамките на речното легло, които при екстремни нива на водите има реална опасност да създадат условия за задръстване и/или пречат на речния отток.

Да се извърши инвентаризация на териториите, заети от този тип местообитания. На местата където тези горски екосистеми са изчезнали или деградирали е необходимо да се приложат възстановителни мерки, които могат да включват възстановяване на нарушен хидрологичен режим, подпомагане естественото възобновяване на местните видове (върби, каваци, елши) и изкуствено залесяване с местни видове.

Не се допуска трансформация на тези гори в интензивни култури.

Необходимо е да се предприемат мерки за подобряване охраната на горите и преустановяване на незаконните сечи на крайречни дървета.

Да се осигури запазването на ключови елементи на биоразнообразието – мъртва дървесина, дървета с хралупи и т.н.

Въвеждане на забрани за редуциране на площите на този тип местообитания с цел инфраструктурни и други проекти, увеличаване на земеделските земи и т.н.

#### **G1.6921/ G1.6931 Southeastern Moesian and Balkan Range acidophilous beech forests**

Гори с преобладание на бук, разположени на бедни кисели и сухи почви. Местообитанието включва ацидофилни широколистни и смесени широколистно-иглолистни гори с основен едификатор обикновен бук (*Fagus sylvatica*). Развиват се на сравнително бедни (понякога ерозирани), кисели кафяви светли горски почви (*Dystric Cambisols*) и ранкери (*Umbric Leptosols*), формирани главно върху диорит, гранит, риолит, пясъчници, кристалинни шисти и др. Заемат най-често стръмни склонове с различни изложения - както сенчести, така и слънчеви. Имат голям вертикален диапазон - от 700 до 1700 m надм. вис. В долната част на този диапазон (700-1100 m надм. вис.) горите са монодоминантни букови и смесени широколистни със сравнително голямо участие на обикновен габър (*Carpinus betulus*) и зимен дъб (*Quercus dalechampii*), а на места и на бяла бреза (*Betula pendula*). На по-големи надморски височини (1300-1700 m надм. вис.) обикновеният бук формира както чисти, така и смесени гори с обикновена ела (*Abies alba*) и обикновен смърч (*Picea abies*). Единично участие имат офиката (*Sorbus aucuparia*), трепетликата (*Populus tremula*), бялата бреза и белият бор (*Pinus sylvestris*). Ацидофилните букови гори имат добре развит тревен синузий с преобладаване на видове, чието разпространение е свързано с

кисели почви. В някои съобщества се формира мъхова покривка. В синтаксономично отношение ацидофилните букови гори се отнасят към клас *Quercus-Fagetum*, разред *Fagetalia sylvaticae* и съюз *Luzulo-Fagion*. На територията на ДЛС Витиня са представени типичните ацидофилни букови гори от асоциация *Luzulo luzuloidis-Fagetum sylvaticae*.

Към този подтип се отнасят голяма група ацидофилни букови гори, с широко разпространение в България - Стара планина, Средна гора, Осоговска планина, Западни Родопи, Врачанска планина, Васильовска планина и Беласица. Развиват се най-често в диапазона 1000-1500 m надм. вис. и заемат предимно стръмни склонове с различни изложения. Почвите са сравнително плитки и бедни кисели кафяви горски ненаситени (*Dystric Cambisols*), ранкери (*Umbric Leptosols*), и по-рядко кафяви горски наситени (*Eutric Cambisols*). Константни и доминиращи видове са *Luzula luzuloides* и *Deschampsia flexuosa*. Други често срещани са видове са *Calamagrostis arundinacea*, *Hieracium murorum* gr., *Mycelis muralis*, *Poa nemoralis*. В отделни фитоценози доминанти и субдоминанти са *Bruckenthalia spiculifolia*, *Calamagrostis arundinacea*, *Juniperus communis*, *Vaccinium myrtillus*, *V. vitis-idaea*, *Veronica officinalis*, както и някои мъхове - *Leucobrium glaucum*, *Pleurozium schreberi*, *Polytrichum juniperinum* и др.

Този тип гори са включени в Червена книга на България том. III Местобитания с категория "уязвимо местобитание".

На територията на ТП ДЛС „Витиня“ местобитанието е установено в подотдели:

8-г, 8-ж, 8-з, 9-г, д, 10-б, ж, 11-а, г, е, 13-г, е, 17-г, 18-ж, 26-б, 28-е, 32-з, 36-в, 37-в, л, 39-с, 64-ж, 72-а, 73-г, е, ж, к, л, м, н, п, 74-д, 75-м, 76-д, 87-л, 90-е, и, к, 91-м, н, 94-в, 98-ж, 100-г, з, 131-в, е, 132-п, 133-з, л, 134-е, 347-ц, 348-т, 364-з, ж, 370-в, ж, 374-а, к, 375-г, 376-р, 377-б, г, 378-и, 379-и, 380-г, 381-г, ж, 383-г, 384-г, 385-б, 386-е, 395-л, 396-е, з, 400-б, 403-к, 407-м, 408-г, м, 628-г, д, е, р, ч, 629-д, 632-в, 888-и, к, 901-ж, 995-о, 996-с, р, т, 997-ж, 998-ц, 999-ж, 1003-ж, 1004-е, з, 1005-и, 1008-р, 1011-ж, о

Общата площ е 271,0 ha.

Заплахи: Нерегламентирани сечи, пожари, строителство, ерозия на почвите.

#### ПРЕПОРЪКИ И УКАЗАНИЯ ЗА СТОПАНИСВАНЕ

Това са горски екосистеми, които в повечето случаи растат при неблагоприятни условия по отношение на влажност и богатство на почвата. Очакваното бъдещо засушаване на климата може да е предпоставка за драстични промени в жизнеността, видовия състав и здравословното им състояние. Тъй като част от тези гори растат на терени с ниска продуктивност, за всяко конкретно насаждение се изисква да се направи оценка на производствените цели.

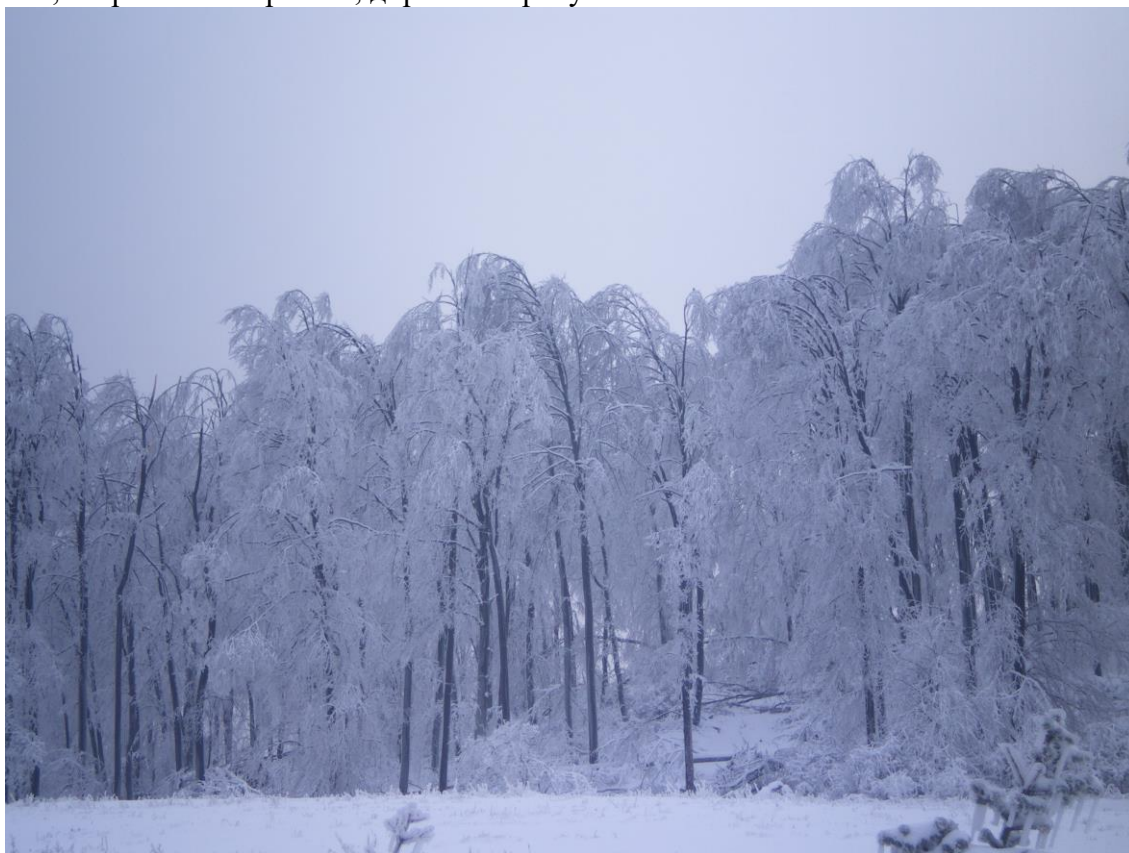
Потенциален проблем при извеждане на сечи е голямата вероятност от зачимяване и увеличаване на покритието на габъра и храстовия етаж при равномерно отваряне на склопа. При стопанисването на тези гори е необходимо да се прилагат лесовъдски системи, които да осигурят тяхното структурно и видово разнообразие. Приоритет трябва да имат сечите с дълъг възобновителен период, а именно групово-постепенната, неравномерно-постепенната и групово-изборната. Те ще спомогнат за формиране на неравномерна пространствена структура и запазване на дендрологичното разнообразие. Да не се прилагат краткосрочно-постепенни сечи. Да не се извършват голи сечи. Не се препоръчва изкуствено възобновяване, особено с нетипични за района и/или езотични видове. Отгледните мероприятия в стопанисването на младите насаждения трябва да се извършват навреме за да се подобри тяхната устойчивост и качествените им параметри.

При възникване на едроплощни природни нарушения /ветровали, калямитети и пожари/ е препоръчително част от засегнатата площ да не се залесява, а да се остави на естествената сукцесия. Това ще допринесе за повишаване на структурното и видовото разнообразие на територията. При възстановяването на такива територии трябва да се използва възможността за увеличаване участието на пионерни и светлолюбиви видове характерни за региона. Препоръки за дейностите по инвентаризация на засегнатата територия, усвояване на повредената дървесина, дизайн на територията, залесяване, отглеждане и мониторинг са представени в Приложение 1.

Приоритет при стопанисването на издънковите букови гори, трябва да бъде тяхното превръщане в семенни.

При планирането и извеждането на лесовъдските мероприятия да се осигури пространственото представяне на различните сукцесионни фази, както и отделните етапи в развитието на буковите съобщества. Особено внимание трябва да се обърне за запазването на насаждения, които са достигнали “фаза на старост” (old growth forests).

Да се осигури запазването на ключови елементи на биоразнообразието – мъртва дървесина, острови на старостта, дървета с хралупи и т.н.



**G1.6922/ G1.6923/ G1.6932/ G1.6933 Southeastern Moesian and Balkan Range neutrophile beech forests. Неутрофилни букови гори.**

Неутрофилните букови гори са най-разпространените в България букови гори. Формирани са на относително по-големи надморски височини от около 700 до около 1800 (2100) m при типичен планински климат. Заемат предимно северни склонове, долове и клисури. Почвите са неутрални, слабо кисели или слабо алкални, богати на хранителни вещества, влажни кафяви горски (*Eutric*, *Dystric* и *Mollic Cambisols*). Тези гори се развиват при среден хидротермичен режим и се характеризират с участието на редица бореални и средноевропейски видове, което ги прави сходни със средноевропейските букови гори. Преобладаващ дървесен вид е обикновеният бук (*Fagus sylvatica* subsp. *sylvatica* и *Fagus sylvatica* subsp. *moesiaca*), който понякога в по-

ниските части формира смесени широколистни гори с участие на *Acer heldreichii*, *A. pseudoplatanus*, *Betula pendula*, *Carpinus betulus*, *Fraxinus excelsior*, *Populus tremula*, *Sorbus aucuparia*, *Ulmus glabra*, а в по-високите части на планините образува смесени широколистно-иглолистни гори с *Abies alba*, *Picea abies* и *Pinus sylvestris*. Храстов етаж обикновено не се формира, но сравнително постоянно участие имат *Daphne mezereum*, *Lonicera xylosteum*, *Rubus idaeus*, *Salix caprea*, *Sambucus racemosa*. Мезофилните букови гори се отличават с богат и разнообразен по флористичен състав и обилие тревен етаж в сравнение с останалите букови гори в България. Доминиращи видове най-често са *Anemone nemorosa*, *Dentaria bulbifera*, *Galium odoratum*, *Lamium galeobdolon*, *Sanicula europea*, *Melica uniflora*.

На територията на ТП ДЛС „Витиня“ неутрофилните букови гори са представени от следните подтипове:

1. Типични неутрофилни букови гори (асоциация *Asperulo-Fagetum*). Типичните неутрофилни букови гори са най-разпространения тип букови гори. Заемат главно средната част на буковия пояс в диапазона 1000-1500 m надм. вис. Отличават се със сравнително ниско покритие на тревния синузий, в който най-често доминират *Dentaria bulbifera*, *Galium odoratum* и *Mycelis muralis*.

2. Мезофитни букови гори върху сравнително бедни почви (асоциация *Festuco drymejae-Fagetum*). Този подтип включва гори върху бедни до средно богати, добре запасени с влага кафяви горски почви и сенчести склонове с надморска височина от 600 до 1500 m. Етажът на дърветата, в който често пъти субедификатори са *Carpinus betulus* и *Quercus dalechampii*, е със сравнително по-ниско покритие. По-високата почвена влажност определя участието на мезохигрофити като *Eupatorium cannabinum* и *Prunella vulgaris*. Основен доминант е *Festuca drymeja*. Постоянно присъствие имат също *Galium odoratum*, *Prenanthes purpurea* и *Rubus hirtus*.

Този тип гори са включени в Червена книга на България том. III Местообитания с категория “почти застрашено местообитание”.

На територията на ТП ДЛС „Витиня“ местообитанието заема 5985,8 ha в подотдели:

1: ж, и, 2: г, д, 3: г, 4: а, д, 6: ж, л, 7: ж, з, и, н, р, 8: а, б, в, д, е, и, 9: а, б, в, 10: а, в, д, 11: б, ж, 19: в, г, 20: б, д, ж, з, к, 21: в, д, е, ж, з, л, н, о, 22: а, б, д, 23: а, б, в, г, д, 24: в, г, д, е, ж, 25: б, в, г, 26: в, г, д, е, 27: а, б, в, г, д, 28: б, в, г, д, 33: б, г, д, е, ж, 34: в, г, д, 35: а, б, в, г, 36: б, г, 39: р, 40: а, б, 41: а, б, в, 42: а, в, г, д, е, ж, 43: д, ж, з, 48: з, 49: а, б, г, 50: а, б, в, г, д, е, ж, 51: а, в, г, д, е, ж, з, 53: б, г, 54: е, 55: г, м, 56: в, г, е, 57: в, е, 60: а, 61: а, б, в, г, и, н, о, 62: а, б, в, г, е, к, 63: в, г, д, е, и, к, 64: а, б, в, з, и, 65: а, б, в, г, 66: а, б, в, г, д, е, 67: а, б, в, г, д, 68: а, б, 69: а, з, т, 70: а, г, 71: ж, и, к, а1, 72: б, в, 73: а, б, д, и, о, 74: а, б, в, г, 75: а, б, в, г, д, з, к, н, 76: а, б, е, ж, з, 77: а, б, е, и, 78: а, ж, 79: в, 80: а, в, г, 81: в, 82: а, в, д, е, ж, з, 83: а, в, г, д, е, ж, з, и, 84: а, 88: а, д, 89: б, в, 90: а, б, в, г, д, з, 91: а, б, г, к, о, р, 92: а, б, 93: а, б, ж, з, и, к, л, 94: а, б, 95: а, в, г, д, е, 96: г, д, е, з, к, 97: а, б, г, д, ж, 98: а, б, в, г, е, з, м, н, о, п, 99: а, б, в, г, ж, и, к, н, р, 100: а, б, д, е, и, 101: г, 102: а, р, 108: г, ф, ц, 110: а, б, 111: а, б, в, г, д, е, 112: а, б, в, г, д, е, з, и, 113: а, б, в, д, е, к, л, м, 114: г, 115: а, в, г, в, ж, о, 116: а, ж, и, к, н, 117: а, б, г, ж, з, м, н, о, с, 118: а, д, з, м, н, р, с, т, ц, ч, ю, г1, 119: а, г, ж, и, п, с, у, ф, х, 120: а, б, в, г, е, 130: б, в, г, е, ж, 131: а, б, г, д, е, ж, 132: а, в, г, д, ж, з, и, 133: а, б, в, г, ж, и, 134: а, д, з, и, 345: а, б, 346: д, е, ж, 357: г, е, 358: е, 359: ж, и, к, 360: а, б, в, г, 361: б, в, 362: в, г, д, 363: а, в, г, д, 364: д, и, 365 б, в, 385: з, 386: б, в, д, 387: а, в, д, е, 388: в, г, е, ж, и, 389: а, б, в, е, ж, з, 390: д, е, ж, з, и, к, л, н, 391: в, г, в, 392: а, б, г, д, е, 393: е, 394: и, о, 395: а, 397: а, б, в, г, 398: а, 400: з, 401: з, и, к, 402: ж, з, 403: л, м, 404: в, г, 405: г, д, 888: а, б, в, г, е, ж, н, д1, 889: а, б, е, 890: а, 891: а, б, в, г, 892: а, б, в, г, ж, з, и, к, л, 893: а, б, г, д, ж, и, 894: в, г, д, е, ж, з, и, 895: а, б, з, 896: а, б, г, е, з,

897: г, д, 899: б, в, д, ж, и, н, 901: б, ж1, 992: н, о, п, 993: с, 994: г, е, ж, и, к, 995: к, л, н, 996: м, у, ф, х, ц, 997: ф, ц, ш, ю, а1, 998: м, с, ч, 999: а, б, е, к, 1000: б, д, е, ж, 1001: а, в, г, е, з, и, 1002: б, в, д, ж, з, п, 1003: а, б, д, е, ж, к, л, н, п, р, с, т, у, 1004: б, д, ж, и, 1005: в, е, з, 1006: а, ж, з, и, к, 1007: е, ж, з, 1008: а, б, в, г, е, и, к, л, п, р, с, т, у, 1009: а, в, д, з, и, л, н, п, р, с, т, 1010: а, б, г, д, е, ж, и, к, л, 1011: б, г, д, е, з, и, 1012: а, б, ж, к, н, о, п, р, с, ф, ю, 2001: г, д, е, ж, 2003: г, 2004: в, г, д, е, з, 2005: а, в, г, 2006: а, в, 2007: а, в, 2008: г, д, 2009: е, 2010: д, 2012: е, ж, 2013: е, з, и, 2014: д.

Заплахи: Нерегламентирани сечи, пожари, строителство

## ПРЕПОРЪКИ И УКАЗАНИЯ ЗА СТОПАНИСВАНЕ

Условията в тези горски екосистеми позволяват прилагане разнообразие от лесовъдски системи, които трябва да осигурят тяхното структурно разнообразие и разнообразието на фази на развитие. Приоритет трябва да имат сечите с дълъг възобновителен период, а именно групово-постепенната, неравномерно-постепенната и групово-изборната. Те ще спомогнат за формиране на неравномерна пространствена структура, която ще осигури по-голямо разнообразие от местообитания и ще спомогнат за запазването на дендрологичното разнообразие. Не е препоръчително прилагането на краткосрочни постепенни сечи, тъй като това води до формиране на едновъзрастни млади насаждения с хомогенна структура. Отгледните мероприятия в стопанисваните млади насаждения трябва да се извършват навреме за да се подобри тяхната устойчивост и качествени им параметри. При лесовъдските мероприятия задължително се осигуряват благоприятни условия за развитието и възобновяването на цени съпътстващи дървесни видове като *Acer heldreichii*, *A. pseudoplatanus*, *Fraxinus excelsior*, *Sorbus aucuparia*, *Ulmus glabra* и др.

При възникване на едроплощни природни нарушения /ветровали, калямитети и пожари/ е препоръчително част от засегнатата площ да не се залесява, а да се остави на естествената сукцесия. Това ще допринесе за повишаване на структурното и видовото разнообразие на територията. При възстановяването на такива територии трябва да се използва възможността за увеличаване участието на пионерни и светлолюбиви видове характерни за региона. Препоръки за дейностите по инвентаризация на засегнатата територия, усвояване на повредената дървесина, дизайн на територията, залесяване, отглеждане и мониторинг са представени в Приложение 1.

Приоритет при стопанисването на издънковите букови гори, трябва да бъде тяхното превръщане в семенни.

При планирането и извеждането на лесовъдските мероприятия да се осигури пространственото представяне на различните сукцесионни фази, както и отделните етапи в развитието на буковите съобщества. Особено внимание трябва да се обърне за запазването на насаждения, които са достигнали “фаза на старост” (old growth forests).

Да се осигури запазването на ключови елементи на биоразнообразието – мъртва дървесина, острови на старостта, дървета с хралупи и т.н.

## **G1.69 Thermophilous Moesian beech forests. Термофилни букови гори.**

Чисти и смесени широколистни гори с основен едификатор обикновен бук (*Fagus sylvatica* subsp. *sylvatica* и *Fagus sylvatica* subsp. *moesiaca*). Срещат се предимно в предпланините, ниските планини и долните части на високите планини в диапазона от 100 до 1000 (1300) m надм. вис. при условия на умерено-континентален и преходно-континентален климат. Заемат главно сенчести изложения и участъци в доловете с относително по-висока въздушна и почвена влажност. Почвите са кафяви горски (*Cambisols*) и по-рядко канелени горски (*Chromic Cambisols*) и рендзини (*Rendzic Leptosols*). Мизийските букови гори се отличават с термофилен характер, подчертан

чрез присъствието на видове от съседно разположените дъбови, липови, габъррови и др. широколистни гори. В горната част от вертикалния си диапазон на разпространение, обикновеният бук формира смесени гори с участие най-вече на обикновен габър (*Carpinus betulus*) и обикновен горун (*Quercus dalechampii*). В по-ниските участъци съедификатори са предимно дървесни видове с южен произход и разпространение - *Acer hyrcanum*, *Corylus colurna*, *Ostrya carpinifolia*, *Quercus cerris*, *Q. frainetto*, *Sorbus torminalis* и *Tilia tomentosa*. Храстов етаж обикновено не е формиран. По-често се срещат единични храсти от *Cornus mas*, *Crataegus monogyna*, *Rosa arvensis*, *Rubus hirtus*, *Ruscus aculeatus*, *R. hypoglossum*. Общото покритие на тревния етаж варира в широки граници в зависимост от покритието на дърветата и се характеризира с мозаична структура. Най-често се формират микрогруппировки с преобладаване на следните видове: *Aremonia agrimonoides*, *Dentaria bulbifera*, *Euphorbia amygdaloides*, *Galium odoratum*, *Luzula forsteri*, *Melica uniflora* и *Sanicula europaea*. Други видове с висока срещаемост са *Dryopteris filix-mas*, *Hedera helix*, *Lamium galeobdolon*, *Melissa officinalis*, *Mycelis muralis*, *Piptatherum virescens*, *Polygonatum latifolium*, *P. odoratum*, *Potentilla micrantha*, *Sanicula europaea*, *Tamus communis*, *Viola odorata*, *V. reichenbachiana* и *V. riviniana*. Присъствието на *Glechoma hederacea*, *Arum maculatum*, *Geum urbanum*, *Helleborus odoratus*, *Lathyrus niger* и *Physospermum cornubiense* е указателно за термофилния характер на този тип букови гори. Характерен е и пролетният синюзий от *Arum maculatum*, *Geum urbanum*, *Glechoma hederacea*, *Helleborus odoratus*, *Lathyrus niger* и др.

Този тип гори са включени в Червена книга на България том. III Местообитания с категория “почти застрашено местообитание”.

На територията на ТП ДЛС „Витиня“ местообитанието заема площ от **2791,9 ha** и е установено в подотдели:

10: г, е, 11: в, 12: д, 13: а, 14: а, в, 17: б, в, д, з, 18: б, д, е, з, 19: а, б, д, 20: а, г, 24: б, з, 25: а, 26: а, 28: а, 29: а, б, ж, 31: б, в, 32: е, и, 33: а, 34: а, б, 36: а, д, е, 37: г, е, ж, и, 38: е, ж, 39: о, п, у, ш, 40: в, г, д, з, 41: г, 43: а, г, е, 44: а, б, д, е, к, 45: е, ж, з, 46: а, б, г, д, е, 47: б, в, 48: а, г, д, е, 49: д, е, ж, 51: и, 52: а, в, г, д, е, 53: в, 54: а, г, 60: к, 61: з, 62: ж, л, 63: л, 64: д, 70: о, 73: з, 88: и, 122: л, 129: а, 270: ч, 271: с, у, 272: ч, 345: в, г, 346: а, г, з, 347: г, 349: д, н, 350: в, г, к, 355: п, 357: д, 358: г, д, 359: б, г, 361: а, 362: а, б, 364: а, г, 365: г, д, е, 366: ж, з, 367: а, в, 368: в, и, 369: а, л, 373: к, л, 377: ж, 381: а, б, д, е, з, 382: а, в, г, д, е, ж, з, 383: а, б, в, 385: а, в, е, к, л, 386: а, 387: б, 388: а, 390: б, в, г, 391: б, 394: а, в, г, д, л, м, н, 395: в, и, м, 397: д, е, ж, з, и, ф, х, ч, 398: б, в, д, ж, м, у, я, 399: а, в, п, 400: а, г, д, е, ж, 401: а, е, 402: а, в, и, к, 403: а, в, г, 404: а, б, 405: а, в, 406: в, и, 407: а, г, е, л, 408: д, и, 409: з, 410: о, 412: д, 632: б, 888: у, х, 889: д, ж, и, о, р, 890: б, г, ж, и, н, 891: д, 893: м, н, п, т, х, 894: л, н, 895: и, к, л, о, 896: ж, п, у, 897: а, б, е, ж, л, м, 898: в, з, к, 899: г, м, р, с, 900: б, г, л, 901: д, 992: е, с, 993: е, 994: а, б, в, 995: д, е, 996: в, и, ч, щ, ю, 997: в, з, и, т, у, в1, 998: в, г, д, з, 1002: а, м, 1005: а, б, о, п, с, т, 1007: а, в, г, д, 1012: и, л, т, у, х, 2001: а, 2002: в, е, ж, и, к, н, 2003: а, б, 2004: а, б, 2006: г, 2007: б, 2008: а, в, ж, з, 2009: а, б, в, г, д, ж, 2010: а, в, г, ж, 2011: б, 2012: в, г, д, з, и, 2013: а, в, д, к, л, м, 2014: а, б, г, 2015: а, г.

Заплахи: Нерегламентирани сечи, пожари, паша, строителство и експлоатация на инфраструктурни съоръжения. В ниските части на планините- засилен антропогенен натиск.

#### ПРЕПОРЪКИ И УКАЗАНИЯ ЗА СТОПАНИСВАНЕ

Тези горски екосистеми са се адаптирали към не толкова благоприятните условия на средата, но очакваното бъдещо засушаване на климата може усложни

ситуацията в тях. За насажденията, които растат на терени с ниска продуктивност, се изисква да се направи оценка на производствените им цели.

Поради граничните условия на месторастенето част от тези насаждения имат смесен характер. В горната част от вертикалния си диапазон на разпространение, букът формира смесени гори с участие най-вече на обикновения габър и горунът. В по-ниските участъци съедификатори са предимно дървесни видове като хиркански клен, воден габър, цер, благуи, сребролистна липа и брекина. При стопанисването на тези гори е необходимо да се прилагат лесовъдски системи, които да осигурят тяхното структурно и видово разнообразие. Приоритет трябва да имат сечите с дълъг възобновителен период, а именно групово-постепенната, неравномерно-постепенната и групово-изборната. Те ще спомогнат за формиране на неравномерна пространствена структура и запазване на дендрологичното разнообразие. Да не се прилагат краткосрочно-постепенни сечи. Да не се извършват голи сечи. Не се препоръчва изкуствено възобновяване, особено с нетипични за района и/или езотични видове. Отгледните мероприятия в стопанисването на млади насаждения трябва да се извършват навреме за да се подобри тяхната устойчивост и качествените им параметри.

При възникване на едроплощни природни нарушения /ветровали, каламитети и пожари/ е препоръчително част от засегнатата площ да не се залесява, а да се остави на естествената сукцесия. Това ще допринесе за повишаване на структурното и видовото разнообразие на територията. При възстановяването на такива територии трябва да се използва възможността за увеличаване участието на пионерни и светлолюбиви видове характерни за региона. Препоръки за дейностите по инвентаризация на засегнатата територия, усвояване на повредената дървесина, дизайн на територията, залесяване, отглеждане и мониторинг са представени в Приложение 1.

Приоритет при стопанисването на издънковите букови гори, трябва да бъде тяхното превръщане в семенни.

При планирането и извеждането на лесовъдските мероприятия да се осигури пространственото представяне на различните сукцесионни фази, както и отделните етапи в развитието на буковите съобщества. Особено внимание трябва да се обърне за запазването на насаждения, които са достигнали “фаза на старост” (old growth forests).

Да се осигури запазването на ключови елементи на биоразнообразието – мъртва дървесина, острови на старостта, дървета с хралупи и т.н.

#### **9170 – Дъбово-габрови гори от типа *Galio-Carpinetum***

Смесени мезофилни гори с преобладаване на *Quercus petraea* agg. и *Carpinus betulus* и с участието на *Fagus sylvatica*, *Tilia cordata* и *Tilia platyphyllos*. В тревния етаж преобладават *Cardamine bulbifera*, *Convallaria majalis*, *Festuca heterophylla* и *Mercurialis perennis*. Развиват се в долната част на буковия пояс (над 500 м н.в.). Имат тясна връзка с мезофилните букови гори.

Растителност: *Quercus petraea* agg. (вкл. *Quercus dalechampii*), *Carpinus betulus*, *Tilia cordata*, *T. platyphyllos*, *Acer platanoides*, *Sorbus torminalis*, *S. domestica*, *Acer campestre*, *Ligustrum vulgare*, *Cardamine bulbifera*, *Convallaria majalis*, *Festuca heterophylla*, *Mercurialis perennis*, *Corydalis* pp., *Scilla bifolia*, *Poa nemoralis*, *Stellaria holostea*.

Разпространение: Предимно в Западна Стара планина, по-ограничено в Централна и Източна Стара планина, Предбалкана, Витоша, Средна гора, Североизточна Рила и северните склонове на Западни Родопи.

#### **ПРЕПОРЪКИ И УКАЗАНИЯ ЗА СТОПАНИСВАНЕ И МОНИТОРИНГ:**

Да не се извършват голи сечи в тези съобщества и да се ограничава максимално пашата на домашни животни в тях. Трябва да се увеличи делът на сечите с дълъг

възобновителен период, с оглед формиране на неравномерна пространствена структура и разнообразен видов състав. Отгледните мероприятия трябва да се извършват навреме, за да се подобри устойчивостта на младите насаждения. При планирането и извеждането на лесовъдските мероприятия да се осигури представянето на различните сукцесионни фази, както и отделните етапи в развитието на дъбовите съобщества. Приоритетно да се запазят равнинните дъбови гори, които се явяват естествени острови на биоразнообразието в равнините (Чирпанска и Айтоска кория и др.) Да се осигури запазването на ключови елементи на биоразнообразието – острови на старостта, дървета с хралупи, зони на спокойствие и т.н. Приоритетът при стопанисването на издънковите дъбови гори, да бъде тяхното превръщане в семенни. Прекратяване на реконструкциите на нископродуктивни месторастения и даване приоритет на естествената растителност и сукцесионни процеси. Този тип гори са силно уязвими от антропогенна намеса и не трябва да им се поставят дървопроизводителни цели. Да се даде предимство на естественото възобновяване, а при залесяване да се използват местни видове и произходи. Предприемане на мерки свързани с подобряване на охраната на горите. Не се препоръчва намаляването на териториите с цел инфраструктурни и други проекти, увеличаване на земеделските земи и т.н

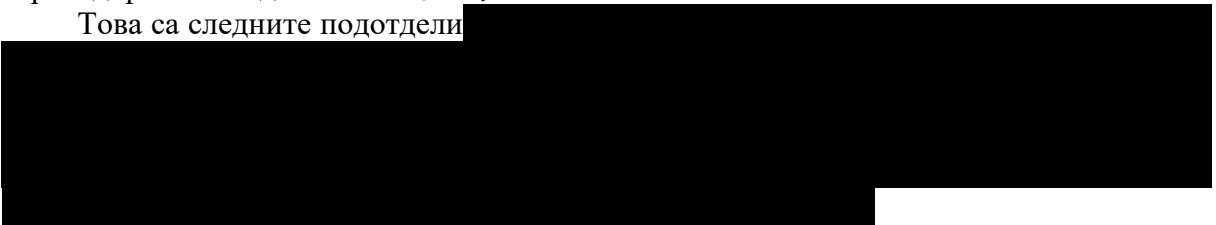
Горите във фаза на старост (ГФС), със своята специфична структура и функционалност, са местообитание на комплекс от видове от различни екологични и таксономични групи. Поради ограничените знания за тях все още не може да се определи колко от проучените видове са свързани единствено с тези гори, но определено може да се каже, че много видове намират в тях оптимални условия за съществуване. Нещо повече, при сравняване на ГФС и по-млади гори са отчетени съществени разлики във видовия състав и обилието, което е показател за уникалността на тези екосистеми.

Според определението за Гори във фаза на старост (ГФС) в Националния стандарт за устойчиво управление на горите, ГФС са гори в последната фаза от развитието си, в които дървостоят е достигнал значителна възраст, не е съществено повлиян от *едроплощни природни нарушения\** и антропогенни въздействия и се характеризира с неравномерна пространствена и възрастова структура; наличие на стари живи дървета с диаметри близки до максималните за съответния дървесен вид и месторастене; стоящи и паднали големи мъртви дървета в различни фази на разлагане.

На територията на ТП ДЛС «Витиня» има потенциални гори в последната фаза на своето развитие /фаза на старост/. Това до голяма степен се дължи на недостъпността на тези насаждения, което не е дало възможност те да бъдат стопанисвани.

След консултации с ръководството на Ловното стопанство за осигуряване на гори във фаза на старост са определени насаждения от основно представените горскодървесни видове с площ **853,8 ha**.

Това са следните подотдели



За да може да достигнат характеристиките на горите във фаза на старост, определените насаждения трябва да се остави на естествената им динамика. В тях се не се допуска лесовъдска намеса и извличане на дървесина, освен в случаите на големи природни нарушения /ветровали и каламитети на площи, заемащи над 30% от съответната ГФС/.

Приблизително 160 до 230 години са нужни за да се формира гора със характеристики на гора във фаза на старост. Трансформацията от зрели гори към гори във фаза на старост е постепенна и продължителността ѝ зависи много от дървесния състав (видовете достигат за различно време пределна физиологична възраст), условията на месторастене (периодът е по-кратък на добри месторастения, отколкото на бедни) и първоначалната структура на насажденията (при хомогенна структура е по-бавно в сравнение с хетерогенната).

### ПРЕПОРЪКИ И УКАЗАНИЯ ЗА МОНИТОРИНГ НА ВКС 3

Мониторингът на тези ГВКС включва извършване на периодични наблюдения и анализ на състоянието на вида гора, чрез теренни наблюдения и разработване и прилагане на отделна програма за всеки вид гора.

1. Програмата за мониторинг трябва да бъде разработена със стандартни оперативни процедури, които да включват ясни индикатори, подходящи за целите на стопанисване. Тя се провежда поне веднъж годишно. Ако е необходимо сезонно отчитане мониторинга може да се прилага по-често, т.е. ако в горскостопанската единица настъпват значими събития само през определени месеци.

2. При теренната работа да се извършва наблюдение на показатели като жизненост

на отделните дървета, структура на насаждението, здравословно състояние, наличие на дегенеративни процеси, честотата, размери и разположение на празните пространства, нивата на фрагментация, базовата територия, наличието на сукцесия и нейната посока и т.н. и/или интерпретация на дистанционно получени данни.

3. Трябва да се установят заплахите за видовете гори с ВКС 3 и доколко сериозни са те, и да се определят мерките, които трябва да се вземат за намаляването им.

4. За успешно прилагане на процедурите по мониторинг е необходимо обучение на персонала, участващ в горскостопанските мероприятия, което трябва да запознае всички с ограниченията предизвикани от наличието на ВКС и мерките за неговото опазване.

5. При извършване на мониторинга може да се окаже, че плановите за управление не отразяват реалното състояние на горите, заплахите и тенденциите. В такъв случай трябва да се потърси съвет от специалисти, които да определят дали има пропуски в плановите и дали досегашния модел на стопанисване е критичен за опазването на вида екосистема. При установяване на необходимост от промяна към по-строг режим на стопанисване, териториите с наличие на ВКС 3 могат да бъдат включени в План за действие за опазване на биоразнообразието в рамките на по-голям ландшафтен обект или могат да бъдат включени в защитени територии.

---

**ВКС 4. ЕКОСИСТЕМНИ УСЛУГИ ОТ КРИТИЧНО ЗНАЧЕНИЕ.** Основни екосистемни услуги от критично (незаменимо) значение в определени ситуации вкл. опазване на водосбори и контрол на ерозията на уязвими почви и склонове.

---

Тази ВКС се отнася до важните екологични функции на стопанисваната гора. Определени са следните компоненти:

- Гори представляващи единствени източници на питейна вода
- Гори от решаващо значение за водосбора
- Гори с решаващо противоерозионно значение
- Гори с пожарозащитни функции
- Гори с решаващо значение за земеделието и рибарството

На територията на ТП ДЛС „Витиня“ са представени следните типове гори от ВКС 4:

## ВКС 4.1 ГОРИ – ЕДИНСТВЕНИ ИЗТОЧНИЦИ НА ПИТЕЙНА ВОДА

В България за ГВКС се считат всички ЗГГФ попадащи в рамките на санитарно-охранителните зони 1 и 2 на източници за питейно-битово водоснабдяване, определени по реда на Наредба 3 от 2000 г. За ВКС се считат също и ЗГГФ попадащи в близост до източници за питейно-битово водоснабдяване, но без определени официални СОЗ, когато те са територии, включващи реката и крайбрежните заливаеми ивици на разстояние от 3500 м над водовземането и 50 м под него с ширина не по-малка от 1500 м от двете страни на реката.

За територията на ТП ДЛС “Витиня” в тази консервационна стойност попадат следните отдели и подотдели, определени като вододайна зона А и вододайна зона Б, обособени с цел водоснабдяване. Включените горскостопански единици са посочени в действащия лесуостроителен проект на ТП ДЛС “Витиня”.

**Таблица 1 - Списък на отдели и подотдели, определени като санитарно-охранителна зона**

| санитарно-охранителна зона<br>пояс I:                                                          | - санитарно-охранителна зона пояс II и III:                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                  |
|------------------------------------------------------------------------------------------------|------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
| 361: а; 362: а; 364: а; 365: е;<br>366: ж; 379: ф; 397: ц, ч, ш;<br>398: ю, я, а1 –<br>10,7 ha | 358: д, е, ж, з, 2; 359; 360; 361: б, в, г, 1, 2, 3; 362: б, в, г, д, 1; 363; 364: б, в, г, д, е, ж, з, и, 1, 2, 3, 4, 5, 6; 365: а, б, в, г, д, 1, 2, 3; 366: а, б, в, г, д, е, з, и, 1, 2, 3, 4, 5, 6; 367; 368: а, б, в, г, д, к, 1; 379: а, б, в, г, д, е, ж, з, и, к, л, м, н, о, п, р, с, т, у, 1, 2; 380; 381; 382; 383; 384; 385; 386; 387; 388; 389; 390; 391; 392; 393; 394; 395; 396; 397: г, д, е, ж, з, и, к, л, м, н, о, п, р, с, т, у, ф, х, 1, 2, 3, 4; 398: а, б, в, г, д, е, ж, з, и, к, л, м, н, о, п, р, с, т, у, ф, х, ц, ч, ш, 1, 2, 3, 4, 5; 399: б, в, г, д, е, ж, з, и, к, л, м, н, о, п, р, с, т, у, ф, 6; 400: в, г, д, е, ж, з, 1 –<br>1998,3 ha |

Заплахи: Намалване на пълнотата под 0,5. Складиране на дървесина по водните течения. Извършване на извоз и подвоз на дървесина при мокра или преовлажнена почва.

### ПРЕПОРЪКИ И УКАЗАНИЯ ЗА СТОПАНИСВАНЕ НА ВКС 4.1

1. До обособяване на санитарно-охранителни зони за източниците на питейна вода, съгласно Наредба 3 от 2000 г., се използват следните общи препоръки за лесовъдска намеса:

- ✓ Да се подпомага създаването и поддържането на смесени насаждения с неравномерна пространствена структура;
- ✓ Да се използват лесовъдски системи, осигуряващи постоянно покритие на горските територии във водосбора с гора;
- ✓ Пълнотата на насажденията във водосбора да не намалява под 0.5, но и да не е висока от 0.8, тъй като се увеличава процента на евапотранспирация;
- ✓ Забрана за използване на голи сечи;
- ✓ Зоните в непосредствена близост до водоизточниците изискват повече внимание, минимално нарушаване на земната повърхност при извоз на дървесина, дърводобив с много ниска интензивност или липса на такъв.

2. Трябва да се извършва обучение на персонала, който участва в горскостопанските мероприятия. Обучението трябва да запознае персонала с

ограниченията предизвикани от наличието на ВКС и мерките за опазване на тези стойности.

3. След обособяване на санитарно-охранителни зони за източниците на питейна вода, съгласно Наредба 3 от 2000 г., горскостопанските мероприятия трябва да се съобразяват с посочените в нея режими на стопанисване и опазване.

4. В процеса на учредяване на СОЗ, стопаните трябва да търсят компенсиране на пропуснатите ползи или увеличени разходи при стопанисването на горите.

#### ПРЕПОРЪКИ И УКАЗАНИЯ ЗА МОНИТОРИНГ НА ВКС 4.1

Горските стопани трябва да използват мониторинга на водите, извършван от компетентните органи – РИОСВ, басейновите дирекции или водностопанските фирми.

### ВКС 4.2. ГОРИ С РЕШАВАЩО ЗНАЧЕНИЕ ЗА РЕГУЛИРАНЕ НА ВОДНИЯ ОТТОК ВЪВ ВОДОСБОРИТЕ

Горите изпълняват важни водоохранни и водорегулиращи функции и имат решаваща роля за предотвратяване на наводнения, контрол на речните течения и качеството на водата, намаляване на наносите във водните течения и басейни.

В България за ГВКС се приемат всички горски територии, които представляват:

1. Горски територии във водосборите на поройни водни течения, чиято лесистост надхвърля 40%;

2. Съобщества на клек (*Pinus mugo*);

3. Горски територии, представляващи горна граница на гората (ГГГ), определени по реда на ЗГ или включени в 200 метровата ивица под ГГГ;

4. Крайречни естествени гори от *Q. pedunculiflora*, *Q. robur*, *Fr. oxycarpa*, *Ulmus minor*, *U. laevis*, *Salix alba*, *Alnus glutinosa*, *Populus alba*, *P. nigra*, *Platanus orientalis* в заливаемата тераса на речното течение;

5. Горите между дигата и десния бряг на р. Дунав, горите на островите и 200 метровата ивица от високия бряг на реката;

6. Гори в 100 метровата ивица на реките Марица, Тунджа, Места, Струма, Арда, Лом, Цибрица, Огоста, Скът, Искър, Янтра, Вит, Съзлийка, Стряма, Осъм, Русенски Лом, Камчия, Велека, Резовска (Българския бряг);

7. Горски територии, включени в санитарно-охранителна зона 3 на язовирите, чието основно предназначение е за питейни нужди, определени по реда на Наредба 3 от 2002 г.

На територията на ДЛС Витиня са идентифицирани гори, които отговарят на определението за ВКС 4.2. т. 3, съгласно данни от Горскостопанския план.

**Таблица № 2 - Списък на отдели и подотдели, представляващи ВКС 4.2**

| Гори с ВКС 4.2.                                                                                                                               | Отдели и подотдели                                                                                                            |
|-----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
| Точка 3. Горски територии, представляващи горна граница на гората (ГГГ), определени по реда на ЗГ или включени в 200 метровата ивица под ГГГ; | 1: ж, и, 6; 4: 2; 6: л; 7: н, р; 96: з; 97: а; 111: а; 112: а, б; 113: б, в; 116: а; 117: а, б, н, о; 118: а, з, г1; 112,1 ha |



Заплахи: Замърсяване, извоз и подвоз на дървесина при мокра и преовлажнена почва.

#### ПРЕПОРЪКИ И УКАЗАНИЯ ЗА СТОПАНИСВАНЕ НА ВКС 4.2

1. Провеждането на стопанска дейност трябва да се извършва съобразно Правилника за определяне, устройство и стопанисване на горите и териториите със специално предназначение. Планирането и стопанските дейности в ГВКС се съобразяват с поддържане и подобряване на ВКС 4.2.

2. Като общи препоръки за лесовъдска намеса в посочените типове ЗГГФ представляващи ВКС 4.2 могат да се посочат:

- ✓ Във връзка с намаляване повърхностния воден отток да се използват лесовъдски системи, осигуряващи постоянно покритие на горските територии с гора;
  - ✓ Подпомага се създаването и поддържането на смесени насаждения с неравномерна пространствена структура;
  - ✓ Забрана за използване на голи сечи;
  - ✓ Да се осигури запазването на ключови елементи на биоразнообразието – мъртва дървесина, острови на старостта, дървета с хралупи, зони на спокойствие и т.н.
  - ✓ Използват се технологични схеми и техника, осигуряващи минимално нарушаване на земната повърхност при извоз на дървесина;
  - ✓ След прекратяване на стопанските дейности се извършва рехабилитация на нарушените терени (напр. извозни горски пътища);
2. Допълнително за горите, формиращи горна граница на гората:
- ✓ Препоръчително е в този тип гори да не се извеждат лесовъдски мероприятия. Но ако все пак се вземе решение за стопанисването им, то основната му цел трябва да е

осигуряване на техните водоохранни и водорегулиращи функции, поддържането на жизнеността и близки до естествените структури на тези специфични гори. Дърводобива се явява като следствие от постигането на основната цел;

- ✓ Предвид естествената тенденция за формиране на групови структури в тези гори е подходящо е използването на групово-изборната и неравномерно-постепенна сеч при достигане на възобновителна зрялост;
  - ✓ Да се осигури наличие на най-малко 20 м<sup>3</sup>/ха мъртва дървесина, която е и важен фактор при регулиране на водния оток и възобновяването на високопланинските насаждения;
  - ✓ Не се допуска залесяване на естествени открити пространства, с изключение на случаите при които има вероятност от развитие на ерозионни процеси или големи природни нарушения (ветровали, снеговали, пожари и каламитети);
3. Допълнително за насажденията в санитарно-охранителна зона 3 на язовирите:
- ✓ При нужда се провеждат залесителни мероприятия с използване на местни видове за увеличаване лесистостта;
  - ✓ В насаждения с влошени структурни параметри и устойчивост да се планират и прилагат възстановителни мероприятия;
  - ✓ Пълнотата на насажденията в ивицата да не намалява под 0.6;
4. Препоръчва се провеждане на обучение на персонала, участващ в горскостопанските мероприятия, което трябва да го запознае с ограниченията предизвикани от наличието на ВКС и мерките за неговото опазване.

#### ПРЕПОРЪКИ И УКАЗАНИЯ ЗА МОНИТОРИНГ НА ВКС 4.2

За горите представляващи ВКС 4.2. да се организира и прилага система за мониторинг, която включва извършване на периодични теренни наблюдения и анализ на състоянието на гората.

1. Системата за мониторинг трябва да бъде разработена със стандартни оперативни процедури, които да включват ясни индикатори, подходящи за целите на стопанисване. Тя се провежда веднъж или повече пъти годишно.

2. При теренната работа да се извършва наблюдение на показатели като жизненост на отделните дървета, промени в структурата и състава на насаждението, здравословно състояние, наличие на дегенеративни процеси, количество и структура на мъртвата дървесина, размери и разположение на празните пространства, нивата на фрагментация, наличието на сукцесия и нейната посока и т.н. и/или интерпретация на дистанционно получени данни.

3. Трябва да се установят вида и нивото на заплахите за горите от ГГГ и да се определят мерките, които трябва да се вземат за намаляването им.

4. При извършване на мониторинга може да се окаже, че планове за управление не отразяват реалното състояние на горите, заплахите и тенденциите. В такъв случай трябва да се потърси съвет от специалисти, които да определят дали има пропуски в планове и дали досегашния модел на стопанисване е критичен за опазването на вида екосистема

5. За определяне на отклонения в функционалността на тези гори може да се използва мониторинга на водите, извършван от компетентните органи – РИОСВ, басейновите дирекции или водностопанските фирми.

---

#### ВКС 4.3 ГОРИ С РЕШАВАЩО ПРОТИВОЕРОЗИОННО ЗНАЧЕНИЕ

---

В редица случаи горите имат изключително важна роля за контрол на ерозията и свлачищни процеси, при които би имало сериозни последици от загуба на обработваема земя, нарушаване на екосистеми, загуба на собственост или е застрашена безопасността

на хора. Потенциална опасност за развитие на ерозионни процеси съществува при горски територии от посочените по-долу райони и почвени типове.

В България за ГВКС се приемат всички ЗГГФ, представляващи:

1. ЗГГФ с наклон над 30° (или по-малък, при разположение под обработваеми земи, поляни, голини, редини, които са с наклон над 10° и дължина по-голяма от 200 м) с площ над 1 ha и пълнота над 0,6;

2. Гори създадени по технически проекти за борба с ерозията, корекционни, брегозащитни и колматажни горски пояси;

3. Гори предпазващи населени места или комуникации, разположени на пътя на паднали до момента лавини по данни от Планинската спасителна служба, гори в снегосборна област с наклон между 20°–50°, както и такива разположени под обезлесена снегосборна област с дължина над 200 м. и наклон над 20°.

От ЗГГФ, включени на територията на ДЛС Витиня за тази консервационна стойност са идентифицирани гори, отговарящи на т.1 и т.2. От проведените интервюта не са установени гори, отговарящи на критериите на т.3.

1. ЗГГФ с наклон над 30° (или по-малък, при разположение под обработваеми земи, поляни, голини, редини, които са с наклон над 10° и дължина по-голяма от 200 м) с площ над 1 ha и пълнота над 0,6;

**Насаждения с наклон над 30° по данни от ГСП:**

8: б, в, ж, з; 11: г, е; 12: в, е; 13: а, в; 15: ж, и; 17: б, в, г, д; 18: а, б, д, е, з; 19: а, б, в, г; 20: а, б, в, г, д, ж; 21: а, б, г; 23: а, б, в; 24: е, з; 25: а, б, в; 26: б, в; 28: б, в, е; 29: а, б, в, г, д, е, ж, з, и, к, 2; 31: б; 32: и; 33: б, г; 34: б, в; 35: а, б; 36: в, г, д, 1; 37: в, г, д, и, л; 38: е; 39: р, т, у, ц, ч, щ; 40: а; 41: д, е, ж; 42: в; 45: ж; 46: а, б, в, г, д; 47: а, г; 48: а, в, г, ж; 49: б; 65: д; 66: ж; 67: г; 70: к, л; 72: а, в; 73: г, д, е, ж, з, и, к, л, н; 74: г; 75: м; 78: д, е; 79: п; 81: д, ж, з; 82: ж, з, 1; 83: д, и; 84: б, д, ж, и, л, м; 87: д, ж, з, 3; 88: л, н; 89: д; 90: а, г, з, и, 1; 91: м, н, о, п; 92: б; 94: в; 95: в, д, е; 96: г, д, е; 98: и; 99: в, г, ж; 100: д, е; 101: е; 102: л; 106: л; 107: е; 109: е; 114: в, з, л; 115: в; 116: е, ж, и, к; 117: с; 118: ц; 119: ф; 121: а, б, е, ж, з; 125: а; 126: н; 131: е; 264: а, в, н, о; 265: д; 266: а, з; 269: ц, ч, ш, щ, ю; 270: ч; 271: г; 272: а, б, и, 2; 273: у, ф; 344: а, г, д, е, з, и, о; 346: б; 347: д, е, л, м, ц; 348: т; 349: н; 350: г, е, к; 351: а, д, е, м; 352: ж, л, н, о, р, т; 353: к, о, р, с; 354: з, р, с, щ; 355: б, г, е, ж, м; 356: з, к, л, н, о; 357: г, д, е; 358: в, г, д, е; 359: б, в, г, д, е, ж, з, и; 360: а, б, в, г, 1; 361: б, в; 362: б, г; 363: в, г; 364: г, д, е, з, и, 1, 2, 4, 5, 6; 367: е, и, н; 368: а, е, ж; 369: а, б, в, г; 370: а, з, и; 371: б, д, з; 372: д, и; 374: ж, л, н, о, п; 375: б, в, г, д, е, ж, з, 1; 378: м, н, о; 379: и; 380: в, д; 381: ж; 383: а, б, в, д; 384: б; 385: а, б, в, г, д, ж, з, и, к, л, м, н; 386: а, б, в, д, 3, 4; 387: б, в, 1; 388: а, в, д, и, 1; 389: а, е, ж, з; 390: а, б, в, г, к, л, м, н, о; 392: а, б, в, е; 393: а; 394: а, в, е, ж, з, м, н; 395: б, в, к, м, 2, 3, 9; 397: д, х; 398: г, ж, н, о, у, ф, х; 399: а, в, к; 400: з; 401: а, и; 403: к, л; 407: г, е, м; 408: д, о; 409: в, з, и, н, о; 413: 7; 628: а1; 888: 3; 889: ж, м, о, р; 890: г, и; 891: а; 893: н; 894: м, н, о; 895: м, н; 897: к; 900: 5; 902: б, к, ц; 903: д, л; 992: н, о, п; 993: д, е; 994: в, ж; 995: д, е, о; 998: и, о, ц; 999: ж; 1000: е; 1001: а; 1002: б, д, е, з, м, п, р; 1004: д, и; 1005: е, з, к, м, о, п, с, т; 1006: з; 1007: а, в, г; 1008: а, л, п, р, у; 1010: е, ж; 1011: ж, з, и; 1012: з; 2001: б; 2002: а, б, в, з, 2; 2008: б; 2010: г, е; 2011: а, б, в; 2012: а, б, в, г; 2014: а, б, в, г, е; 2015: а, б, в, г;

**4030,8 ha**

2. Гори създадени по технически проекти за борба с ерозията, корекционни, брегозащитни и колматажни горски пояси.

Съгласно Горскостопански план на територията на ТП ДЛС „Витиня“ в категория „Гори с решаващо противоерозионно значение“ са разпределени в следните отдели и подотдели:

**264: а, б, в, д, ж, з, и, к, л, м, н, о, п, р, с, т, ш, 1, 4; 266: а, б, д, е, ж, з, и, к, л, м, н, о, п, р, с, т, у, ф, ц, ш, щ, ю, а1, б1, в1, г1, д1, е1, ж1, з1, и1, 1, 2; 269: а, г, д, ж, з, к, н, р, ц, ч, ш, щ, ю, я, б1, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10, 11, 12, 13, 14, 15, 16, 17, 19; 272: а, б, в, г, и, л, м, н, п, с, х, ц, ч; 273: б, г, л, н, т, у, ф, 3; 415: б, д, и, т, у, ф, х, ч, щ, ю, я;**  
**302.7 ha**



Заплахи: Намаляване на пълнотата под 0,5, използване на техника и технологии, които нарушават почвената покривка.

#### ПРЕПОРЪКИ И УКАЗАНИЯ ЗА СТОПАНИСВАНЕ НА ВКС 4.3

1. Планирането и стопанисването в гори, представляващи ВКС 4.3 трябва да отговаря на изискванията на ЗГ по отношение на горите със специално предназначение и да води към ограничаване опасността от развитие на ерозионни процеси.

2. Могат да се посочат общи препоръки за лесовъдска намеса в горите с решаващо противоерозионно значение:

- ✓ Да се използват лесовъдски системи, осигуряващи постоянно покритие на горските територии с гора, като пълнотата на насажденията не се намалява под 0.5;
- ✓ Да се извеждат навреме отгледните мероприятия, особено в горските култури, за да се осигурят жизнеността и устойчивостта на насажденията;
- ✓ Когато пред насаждение от списъка на ГВКС 4.3 са поставени допълнително една или повече цели (напр. курортни гори), лесовъдските мероприятия трябва да постигнат баланс между тях, но като приоритет остава осигуряване на противоерозионната функция;

- ✓ Подпомага се създаването и поддържането на смесени насаждения с неравномерна пространствена структура;
  - ✓ При много стръмни терени (31-45°) не се водят голи и краткосрочно постепенни сечи;
  - ✓ При каменливи и урвести терени (над 45°) да не се провеждат стопански мероприятия;
  - ✓ При извеждането на сеч да се използват техника и технологии, с които в минимална степен се нарушава растителната и почвената покривка;
  - ✓ При нужда се провеждат залесителни мероприятия, като с предимство се използва коренната горскодървесна растителност;
- В горите с решаващо значение против формиране на срутища и сипеи:
- ✓ Не се допуска извеждането на сечи;
  - ✓ Провеждат се мероприятия за подпомагане на допълнително настаняване на растителност;
  - ✓ Преместват се мероприятия за заздравяване устойчивостта в основата на склона при водни течения (включва изграждането на технически съоръжения за формиране на профил на равновесие).
3. Да се определят и картират пътищата и временни складове които имат нужда от рехабилитация. След провеждането на дърводобива задължително се извършват необходимите възстановителни мероприятия, съобразно нарушенията на терена.
4. Да се разработят планове или правила за рехабилитация на нарушени или други територии, заплашени от ерозия и/или в които мониторингът показва повишени нива на ерозия.
5. Препоръчва се провеждане на обучение на персонала, участващ в горскостопанските мероприятия, което трябва да го запознае с ограниченията предизвикани от наличието на ВКС и мерките за неговото опазване.

#### ПРЕПОРЪКИ И УКАЗАНИЯ ЗА МОНИТОРИНГ НА ВКС 4.3

1. Препоръчително е да се осъществят контакти и консултации със специалисти от РИОСВ.
2. За горите с решаващо противоерозионно значение да се извършва два вида мониторинг – краткосрочен и дългосрочен:
  - ✓ краткосрочен – наличие на прояви на съвременна ерозия (засегната площ). Наблюдение – всяка година;
  - ✓ дългосрочен – правят се измервания на мощността на почвения профил и мъртвата горска постилка (МГП). Наблюдение – през 10 г.
3. За горите с решаващо значение против формиране на срутища и сипеи се отчита динамиката на следните параметри:
  - ✓ При формиран сипей се отчита обема на отложените материали;
  - ✓ Площна динамика на свлачището;
  - ✓ Площна (обемна) динамика на зоната на разрушаване;
 Наблюденията се извършват всяка година.

---

#### ВКС 4.4. ГОРИ, КОИТО ПРЕДСТАВЛЯВАТ БАРИЕРА ЗА РАЗПРОСТРАНЕНИЕТО НА ПОЖАРИ

---

За ГВКС се приемат всички широколистни гори разположени между иглолистни насаждения, между иглолистни насаждения и населени места, между иглолистни насаждения и земи с различно селскостопанско ползване, имащи ширина на насаждението минимум 100 м. и максимум 250 м. и състав включващ всички широколистни видове без бреза, акация и тополови култивари.

За територията на ТП ДЛС „Витиня“ не са определени горите отговарящи на тази консервационна стойност, поради непълнота на базата данни от лесоустройствения проект и по-точно на неговия графичен модел. Препоръчително е при следващото лесоустройство въз основа на ГИС да се определят тези райони по посочените по-горе критерии. След тяхното определяне е препоръчително да се следват разписаните по-долу препоръки и указания.

#### ПРЕПОРЪКИ И УКАЗАНИЯ ЗА СТОПАНИСВАНЕ НА ВКС 4.4

1. Да не се допуска фрагментация на тези гори. Насажденията с отворен склоп или гори в които е воден дърводобив с висока интензивност са по-предразположени към пожари, тъй като създават предпоставки за увеличаване на тревното и храстовото покритие.

2. В наличните ивици широколистни гори да се запази и поддържа широколистния състав на гората. При стопанисването им да не се допуска понижаване на пълнотата под 0.7 върху цялата площ на ГВКС 4.4. При възобновителните сечи да се използват лесовъдски системи, които подпомагат създаването на групова структура.

3. При липса на подобни ивици да се планира създаването на буферни зони от пожароустойчиви дървесни видове с подходящи схеми на залесяване.

4. Да се разработят планове за борба с пожарите, които включват стандартни оперативни процедури за борба с пожарите и обучение на персонала, съгласно горското законодателство в страната.

#### ПРЕПОРЪКИ И УКАЗАНИЯ ЗА МОНИТОРИНГ НА ВКС 4.4

При тази ВКС се извършва мониторинг за честотата и площното разпространение на запалванията и пожарите в горскостопанската единица.

---

#### ВКС 4.5. ГОРИ С РЕШАВАЩО ЗНАЧЕНИЕ ЗА СЪСТОЯНИЕТО НА СЕЛСКОСТОПАНСКИТЕ ДЕЙНОСТИ (ЗЕМЕДЕЛИЕ, РИБНИ ЗАПАСИ) И ЗА ЗАЩИТАТА НА ИНФРАСТРУКТУРНИТЕ ОБЕКТИ

---

Всички гори с критично въздействие върху горските функции, от които зависят земеделието, състоянието на рибните запаси, защитата на инженерни съоръжения са ГВКС, когато представляват:

1. Ивично разположени гори, в съседство с обработваеми земи, създадени или функциониращи като полезащитни горски пояси, когато широчината на горската ивица не е по-голяма от 100 м;

2. Крайречни гори доминирани от различни представители на род *Salix* по брега на река Дунав и нейните острови, заливани при високи водни стоежи на реката, както и по бреговете на реките Марица, Тунджа, Места, Струма, Арда, Лом, Цибрица, Огоста, Скът, Искър, Янтра, Вит, Съзлийка, Стряма, Осъм, Русенски Лом, Камчия, Велека, Резовска (Българския бряг).

3. Гори създадени за защита на инженерни съоръжения.

На територията на ТП ДЛС “Витиня” въз основа на Горскостопански план са идентифицирани гори, които да отговарят на определението за ВКС 4.5. Разпределението им по подотдели е представено в таб. № 3

Таблица № 3 - Списък на отдели и подотдели, представляващи ВКС 4.5

| Гори отговарящи на определението за ВКС 4.5. | Отдели и подотдели                                             |
|----------------------------------------------|----------------------------------------------------------------|
| Гори създадени за защита                     | 2: г, д; 3: г, 3, 5; 4: а, д, е; 6: е, ж; 7: ж, з, и, 1, 2, 4, |

|                                                                                                                                                                                                                                                        |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                           |
|--------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
| на инженерни съоръжения<br>– защита на на газопровод<br>Гори създадени за защита<br>на инженерни съоръжения<br>- защитна ивица на<br>магистрала<br>Гори създадени за защита<br>на инженерни съоръжения<br>- защитна ивица на шосе<br>200 м край язовир | 5; 17: з, 8, 9, 10, 11; 30: в, 1; 38: г, д, 2, 3, 4, 14, 15;<br>39: а, б, г, д, е, ж, з, л, м, н, х, ц, ч, ш, щ, ю, 1, 2, 3,<br>4, 5, 10, 12, 13, 14, 15, 16, 17, 18, 20; 40: д, е, ж, 1;<br>41: д, е; ж; 43: а, б, 1; 44: в, е, ж, з, к, 2, 3, 6, 7, 8,<br>9; 45: а, б, г, д, е, 1, 2, 3, 4, 5, 8, 9, 10; 46: б, д, ж, 2,<br>3, 4; 49: д, е, з, 6, 7, 8, 9; 51: б, и, 3, 5; 52: а, б, г, ж,<br>1, 7, 10, 11, 12; 54: а, б; 59 :а, б, в, д, 2, 3, 5; 60: ж;<br>61: е, ж, 2; 62: д, ж, з, л, м, о, 3, 4, 5, 6, 8; 68: е, 4;<br>70: к, л; 79: п; 80: л, н; 86: и; 269: т, ц, ч, ш, ю, я,<br>а1, 1, 2, 15, 16, 17, 20; 270: д, н, о, п, р, с, т, у, ф, х,<br>а1, б1, в1, д1, 1, 2, 4, 5, 7, 9, 10, 11, 12, 13, 17, 18, 19,<br>20; 271: а, 4; 272: а, б, в, и, л, п, 1, 2; 273: л, н, т, у,<br>ф; 16:д, е, и, к, м, 8, 9, 10, 11, 12, 13, 14; 274: р, х,<br>ч, ш, ю, 24; ; 377: ч, ш; 378: х, ц, ч, 1, 4; 379: т;<br>383: д, 1; 393: а, ж, з, 1; 394: а, б, д, 3; 395: з, о, 7;<br>396: б, г, 5; 397: т, ф, ч; 413: б, в, д, т, у, х, ц, ч, 2,<br>3; 415: а, к, н, о, р; 1003: т; 1009: з, н, 2, 4; 1010: а,<br>к, л; 1011: д, о;<br>402.6 ha |
|--------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|



Заплахи: Отгледни сечи с висока интензивност, възобновителни сечи с кратък възобновителен период.

#### ПРЕПОРЪКИ И УКАЗАНИЯ ЗА СТОПАНИСВАНЕ НА ВКС 4.5

В горите за защита на инженерни съоръжения се препоръчва отгледните сечи да се водят с умерена интензивност, като целта е да се постигне стабилност на отделните дървета и насаждението като цяло. Възобновителните мероприятия трябва да осигурят плавен преход между старото и новото поколение гора, при което да не се намаляват съществено защитните функции. Това изисква прилагане на сечи с дълъг възобновителен период, които да формират дребно-площна груповая структура.

## ПРЕПОРЪКИ И УКАЗАНИЯ ЗА МОНИТОРИНГ НА ВКС 4.5

След провеждане на лесовъдски мероприятия е необходимо да се следи за изменения във състоянието и изпълнението на функции на гората като защитен фактор.

---

**ВКС 5. ОСНОВНИ ПОТРЕБНОСТИ НА НАСЕЛЕНИЕТО.** Места и ресурси от фундаментално значение за задоволяване на основните потребности на местните общности и коренно население (вкл. поминък, здраве, храна, вода), идентифицирани с тяхно участие.

---

Тази ВКС се различава от биологичните и екологични стойности по участието на местните общности в ползването и управлението на гората. При определянето ѝ трябва да се оцени потенциалната зависимост на местното население от ресурсите, които им дава гората.

Една гора може да има статут на гора с ВКС, ако местните общности получават от нея жизненоважни горива, храни, фураж, лекарства, или материали за строителството, без да имат леснодостъпни алтернативи за тяхното набавяне. В такива случаи високата консервационна стойност изрично се определя като една или повече от тези основни потребности. Ако хората от някоя общност получават приходите си единствено от дадена гора и нямат алтернативен източник на доходи, то тази гора има ВКС. ТП ДЛС „Витиня“ няма подотдели, които да могат да се определят на ВКС 5. Съгласно местоположението в териториалният обхват на ТП ДЛС „Витиня“ попадат 5 общини. Стопанството задоволява нуждите на местното население, като им осигурява дърва за огрев, работни места и др.. Въпреки това горите на стопанството не могат да бъдат определени като ВКС 5.

Всички селища попадащи в териториалният обхват на стопанството са с централно водоснабдени, електрифицирани, с телефонна мрежа и добре изградена пътна мрежа до всяко селище.

На територията на ТП ДЛС «Витиня» няма изкупвателни пунктове за гъби и горски плодове. Част от местното население сезонно събира в горите гъби, билки и горски плодове за собствена консумация.

---

**ВКС 6. КУЛТУРНИ ЦЕННОСТИ.** Места, ресурси, местообитания и ландшафти от глобално или национално културно, археологично или историческо значение, и/или от критично (незаменимо) значение за традиционната култура на местните общности и коренно население, идентифицирани с тяхно участие, вкл. културно, екологично, икономическо или религиозно/духовно значение.

---

Една гора може да се обяви за ГВКС, ако притежава или осигурява стойности, без които местната общност би претърпяла драстична промяна в културата, или за които общността няма алтернатива. Съгласно нормативната уредба в страната около 40 000 обекта на културно-историческото наследство в България имат статут на паметник на културата. Част от тях попадат в гори или са тясно свързани с горски територии.

Такива ГВКС в България, съдържащи ВКС 6, са всички:

1. Гори и земи от горския фонд попадащи в 500 м ивица около манастирите;
2. Гори или земи от горския фонд попадащи в 100 м ивица около параклиси, оброчища, аязма, текета, определени по приложения списък в *Приложение 6* на Ръководството за определяне, стопанисване и мониторинг на гори с висока консервационна стойност в България и при консултации с местните хора;
3. Гори или земи от горския фонд попадащи в границите на паметниците на културата или в техните охранителни зони, определени по реда на Закона за Паметниците на Културата (ЗПК);

4. Гори или земи от горския фонд попадащи в ивица от 100 м около територии, традиционно свързани с провеждането в тях на събори, надпявания и други мероприятия, носещи стойност за съхраняване на културното наследство и националните традиции посочени в приложения списък по *Приложение 6*.

На територията на ТП ДЛС „Витиня“ са установени горските територии, отговарящи на изискванията на т.1, и т.4 в определението по ВКС 6 към националното ръководство за определяне на ГВКС.

1. Гори и земи от горския теритотии попадащи около манастирите: В тази категория попадат подотдели: 377: ш, о; 399: п; 398 ф, х, около Врачешкия манастир “Свети четиридесет мъченици” с обща площ 45,4 ха.



*Врачешкият манастир “Свети четиридесет мъченици”*

1. Гори или земи от горския фонд попадащи в ивица от 100 м около територии, традиционно свързани с провеждането в тях на събори, надпявания и други мероприятия, носещи стойност за съхраняване на културното наследство и националните традиции, определени след консултации с местните хора. В тази категория са определени горски територии около места, традиционно посещавани и важни за местното население, както и местности с туристически забележителности и маршрути представляващи значими природни забележителности на района, като на територията на стопанството такива се следните: Туристически маршрут „Ком - Емине”, който е и част от европейския туристически маршрут Е3, свързващ Атлантическия океан с Черно море. На територията на ДЛС Витиня туристическия маршрут „Ком - Емине” минава през ГСУ Търсава, ГСУ Витиня, ГСУ Жерково и ГСУ Врачеш – подотдели: 2: г; 3: г; 6: е, ж; 20: д, е, ж, з, к; 21: к, л, м, н; 22: д; 23: г, д; 33: е, ж; 50: д; 51: г, з; 62: а, б, в, г; 63: в, е; 64: б; 65: а; 66: а, б, в, г, д, е; 67: а, б, г; 68: б; 69: а, д, з; 73: а, б; 74: а; 75: г; 76: а, б, е, ж; 77: б; 92: а; 93: а, б, ж; 94: а; 95: г, 4; 888: а, б, к; 892: а, б, г, д, е, ж; 893: а, г, 1, 2, 3; 894: д, 3; 895: а; 896: а, б, г, л; 897: д; 898: л; 899: в, г, н; 1010: д, ж, и, к, л; 1011: д, е, ж, з, и, о;

Обща площ -713.2 ха

#### ПРЕПОРЪКИ И УКАЗАНИЯ ЗА СТОПАНИСВАНЕ НА ВКС 6

Да не се планират и провеждат мероприятия, които водят до промяна на ландшафта, облика на местностите и понижаване стойностите на гората като ВКС 6 (напр. голи сечи, реконструкции, краткосрочно - постепенни сечи, възобновителни сечи с голяма

интензивност). Особено внимание трябва да се обърне на запазване и по възможност подобряване на естетическите и защитни функции на гората (запазване на мъртви стоящи и лежащи дървета, живи единични и групи дървета с интересни интериорни качества, дървета с хралупи, стари дървета).

Премахване на неустойчиви и потенциално опасни дървета в близост до пътеки, места за почивка и пикник, др.

През туристическите сезони и периодите на провеждане на традиционните събори, панаири или културни, исторически, религиозни мероприятия на местното население, в отделите на провеждането им да не се извършват дърводобивни, извозни и други горскостопански дейности, нарушаващи духа и спокойното протичане на мероприятията.

Заплахи: Нарушаване на функциите, замърсяване на горските територии, пожари, незаконни сечи.

#### **ПРЕПОРЪКИ И УКАЗАНИЯ ЗА МОНИТОРИНГ НА ВКС 6**

Веднъж на 2 години да се извършва консултация с местната власт, населението, културните и туристически организации за проверка дали определените ГВКС запазват значимостта си съгласно определението за ВКС 6, както и за поява и описване на нови ГВКС на територията на ДЛС Витиня.

Ежегодно да се извършва контрол по дейностите предвидени в ЛУП, като те се съобразяват с препоръките и указанията за стопанисване на определените ВКС 6.